

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ АДВОКАТУРИ»**

ХАРКІВ- 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
для самостійної роботи та практичних занять
з **НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
“ОСНОВИ АДВОКАТУРИ”

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

ХАРКІВ

2021

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Основи адвокатури» (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень перший (бакалаврський) / Уклад.: Т. Б. Вільчик, О.М. Овчаренко, О.О. Шандула, Я.О. Ковальова, Ю.О. Ремєскова. Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 118 с.

Укладачі:

Вільчик Т.Б.

Овчаренко О.М.

Шандула О.О.

Ковальова Я.О.

Ремєскова Ю.О.

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою університету

(протокол № _____ від _____ р.)

ЗМІСТ

1. Вступ.....	5-6
2. Загальний розрахунок годин навчальної дисципліни «Основи адвокатури».....	6-7
3. Програма навчальної дисципліни.....	8-15
4. Завдання до практичних занять.....	15-94
5. Поточний та підсумковий контроль знань студентів.....	95-99
6. Самостійна робота.....	100
7. Питання для самоконтролю.....	101-105
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	106-117

1. ВСТУП

Вивчення навчальної дисципліни «Основи адвокатури» спрямовано на введення майбутніх юристів у професію адвоката; оволодіння загальними знаннями щодо основ діяльності адвокатури, які допоможуть сформуванню чіткого уявлення про сутність та значення інституту адвокатури, його функції та завдання, правові основи діяльності, засади організації та діяльності адвокатури, структуру органів адвокатського самоврядування. Розширення та поглиблення знань студентів щодо змісту норм міжнародного та вітчизняного законодавства, яке регулює діяльність адвокатів з надання професійної правничої допомоги, у тому числі при здійсненні функцій захисту і представництва інтересів осіб у різних видах судочинства; активізацію аналітичної діяльності студентів; вироблення вмінь самостійного аналізу та тлумачення законодавства; проведення науково-дослідницької роботи, а також формування практичних вмінь та навичок, необхідних для роботи адвокатом у майбутньому.

Завданнями навчальної дисципліни є допомога студентам отримати знання щодо основ діяльності адвокатури, сформуванню сучасний погляд на професію адвоката та виявити у студентів індивідуальну зацікавленість тим чи іншим напрямом його майбутньої професійної діяльності. У результаті вивчення дисципліни “Основи адвокатури” студенти повинні:

знати історію – основні етапи становлення та розвитку інституту адвокатури; сутність адвокатської діяльності, завдання та функції адвокатури; поняття і значення основоположних принципів та засад здійснення адвокатської діяльності; основи правового статусу адвоката України та адвоката іноземної держави; етичні основи діяльності адвоката; професійні права та обов’язки адвоката; основи взаємодії адвоката і клієнта; основи діяльності адвоката у різних видах судочинства.

вміти розкрити правовий статус адвокатів України та адвоката іноземної держави; особливості набуття статусу адвоката; поняття, значення і сутність кожної засади діяльності адвокатури; правильно тлумачити та застосовувати ці норми при вирішенні практичних ситуацій; оволодіти відомостями про систему органів

адвокатського самоврядування; розуміти підстави та порядок притягнення адвоката до юридичної відповідальності.

вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів щодо діяльності інституту адвокатури.

При вивченні навчальної дисципліни “Основи адвокатури” використовуються різні форми навчання: лекції, практичні (семінарські) заняття, індивідуальне консультування викладачем студентів із проблемних питань; експериментальні форми практичних робіт, тестування з використанням засобів Інтернет-технологій, виконання індивідуальних робіт, вирішення практичних ситуацій; самостійна робота студентів із нормативними та літературними джерелами, що рекомендовані для вивчення в межах курсу.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№пп	Тема	Усього годин	В тому числі		
			лекції	практ.занят.	сам.роб.
1	Адвокатура як правозахисний інститут, її сутність, місце та значення		2	2	
2	Основні етапи становлення та розвитку інституту адвокатури		4	2	
3	Правові основи діяльності адвокатури		2	2	
4	Основоположні принципи та засади здійснення адвокатської діяльності		2	2	
5	Основи правового статусу адвоката		2	2	
6	Основні види адвокатської діяльності		2	2	

7	Професійні права та обов'язки адвоката. Поняття та система гарантій адвокатської діяльності		2	2	
8	Організаційно-правові форми здійснення адвокатської діяльності: загальна характеристика		2	2	
9	Адвокатське самоврядування як організаційна основа адвокатури		2	2	
10	Етичні основи діяльності адвоката		2	2	
11	Основи взаємодії адвоката з клієнтом		2	2	
12	Основи діяльності адвоката у кримінальному судочинстві		4	2	
13	Основи діяльності адвоката у цивільному судочинстві та у процесі медіації		2	2	
14	Основи діяльності адвоката у господарському та адміністративному судочинстві		2	2	
15	Основи діяльності адвоката у системі безоплатної правової допомоги		2	2	
16	Основи діяльності адвоката у Конституційному Суді України		2		
		150	36	30	84

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ ТА СТАТУСУ АДВОКАТА

ТЕМА № 1. Адвокатура як правозахисний інститут, її сутність, місце та значення

Адвокатура як правозахисний інститут, її сутність, місце та значення у юридичному механізмі захисту прав людини. Правова природа адвокатури, її роль в умовах формування правової держави в Україні. Адвокатура та держава: основні принципи та напрями взаємодії. Місце і роль інституту адвокатури у механізмі судової влади. Адвокатура та громадянське суспільство. Вплив глобалізації на розвиток адвокатури в Україні. Проблема адвокатської монополії в Україні: аргументи за і проти. Сучасний стан та перспективи розвитку інституту адвокатури в Україні.

Тема № 2. Основні етапи становлення та розвитку інституту адвокатури

Історико-правові передумови становлення та етапи розвитку інституту адвокатури у світі. Адвокатура Стародавньої Греції та Риму. Судове представництво в Київській Русі у IX-XIII століттях та його характерні риси. Організація адвокатури за Литовськими статутами XVI ст. Впорядкування адвокатської професії у «Правах, по которим судитя Малороссийский народ» XVIII ст. Адвокатура в період судової реформи 1864 року. Розвиток адвокатури в радянський період. Розвиток демократичних засад організації Адвокатури України.

Тема № 3. Правові основи діяльності адвокатури

Поняття і класифікація правових основ діяльності адвокатури. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» як основне джерело правового забезпечення адвокатури. Процесуальне законодавство та інші законодавчі акти. Конституційно-правові основи діяльності адвокатури України. Рішення Конституційного Суду України як джерело правового регулювання адвокатури. Процесуальне законодавство та інші законодавчі акти як джерело правового регулювання інституту адвокатури. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та діяльності адвокатури: їх класифікація та загальна характеристика. Роль Конвенції про захист прав та

основоположних свобод людини та правових позицій Європейського суду з прав людини в становленні інституту адвокатури. Рішення Верховного суду та інших судів як джерело правового регулювання інституту адвокатури. Акти Національної асоціації адвокатів України як джерело правового регулювання інституту адвокатури.

Тема № 4. Основоположні принципи та засади здійснення адвокатської діяльності

Поняття, значення принципів адвокатської діяльності. Зміст та система принципів: інституціональні, організаційні, функціональні. Характеристика інституціональних принципів адвокатури України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз. Принцип незалежності, принцип професійної компетентності, принцип конфіденційності, принцип уникнення конфлікту інтересів, принцип доступності правової допомоги. Характеристика організаційних принципів адвокатури України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз. Принципи територіальності, спеціалізації, корпоративного самоврядування. Характеристика функціональних принципів адвокатури України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз. Принципи ефективності, розумної винагороди, мультидисциплінарності. Характеристика принципів адвокатури України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз.

Тема № 5. Основи правового статусу адвоката

Порядок та умови доступу до професії адвоката в Україні. Процедура складання кваліфікаційного іспиту. Порядок проходження стажування. Правовий статус стажиста. Правовий статус помічника адвоката. Особливості статусу адвоката іноземної держави. Єдиний реєстр адвокатів України. Юридична відповідальність адвоката: особливості притягнення та види. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю. Особливості оподаткування адвокатської діяльності. Особливості рекламування адвокатської діяльності.

Тема № 6. Основні види адвокатської діяльності

Поняття та загальна характеристика видів адвокатської діяльності. Види адвокатської діяльності: надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів

державної влади, органів місцевого самоврядування, держави; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення; надання правової допомоги свідку у кримінальному провадженні; представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні; представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами; надання правової допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань.

Тема № 7. Професійні права та обов'язки адвоката. Поняття та система гарантій адвокатської діяльності

Права та обов'язки адвокатів: класифікація та загальна характеристика. Професійні права адвокатів. Професійні обов'язки адвокатів: перед клієнтом; перед судом. Поняття та система гарантій адвокатської діяльності. Проблеми забезпечення гарантій адвокатської діяльності в Україні. Міжнародно-правові стандарти гарантій адвокатської діяльності. Юридична відповідальність адвоката: особливості притягнення та види. Правила фінансового моніторингу для адвоката-2020. Гонорарна практика адвоката: національні й міжнародні стандарти.

Тема № 8. Організаційно-правові форми здійснення адвокатської діяльності: загальна характеристика

Організаційно-правові форми адвокатської діяльності України: види та загальна характеристика. Особливості здійснення адвокатської діяльності індивідуально. Адвокатське бюро як одна з організаційних форм адвокатської діяльності в Україні:

порядок реєстрації та основи діяльності. Адвокатське об'єднання як організаційно-правова форма діяльності адвокатури України: порядок реєстрації та основи діяльності. Електронний Особистий кабінет адвоката: питання використання сервісу. Проблеми оподаткування адвокатської діяльності.

Тема № 9. Адвокатське самоврядування як організаційна основа адвокатури

Засади та завдання адвокатського самоврядування в Україні. Правовий статус та структура Національної асоціації адвокатів України. Організаційні форми адвокатського самоврядування в Україні. Конференція адвокатів регіону: порядок скликання та повноваження. Рада адвокатів регіону: повноваження, порядок формування та діяльність. Кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури: склад, структура та повноваження. Ревізійні комісії: види, повноваження, склад та порядок формування. Рада адвокатів України: повноваження, порядок формування та діяльність. З'їзд адвокатів України: статус, повноваження та склад. Акти органів адвокатського самоврядування: система та загальна характеристика. Фінансове забезпечення діяльності органів адвокатського самоврядування.

Тема № 10. Етичні основи діяльності адвоката

Етичні стандарти адвокатської професії: поняття, завдання і функції. Міжнародно-правове регулювання етичних стандартів адвокатської професії. Загальна характеристика Правил адвокатської етики України. Основні принципи етичної поведінки адвокатів. Етичні засади взаємовідносин адвоката з клієнтом. Проблема узгодження правової позиції у справі. Конфлікт інтересів та шляхи його розв'язання. Випадки, коли адвокат повинен відмовитися від доручення. Етичні засади взаємовідносин адвоката та суду, адвоката та інших учасників судового провадження, адвоката та посадових осіб органів державної влади. Етичні аспекти відносин між адвокатами. Правила поведінки адвокатів у соціальних мережах: етичні аспекти. Юридична відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики. Відповідальність адвоката за неповагу до суду. Етичні аспекти дисциплінарної відповідальності адвоката.

Тема № 11. Основи взаємодії адвоката з клієнтом

Перша зустріч адвоката з клієнтом: правові, етичні та психологічні аспекти. Обставини, які виключають участь у справі адвоката як представника або захисника особи. Проблеми комунікації з клієнтом під час прийняття та виконання доручення клієнта. Довіра і особиста порядність адвоката як основа взаємовідносин адвоката з клієнтом. Угода про надання правової допомоги адвоката з клієнтом. Документи, які посвідчують повноваження адвоката. Обов'язки адвоката перед клієнтом відповідно до Правил адвокатської етики. Відмова адвоката від клієнта та відмова клієнта від адвоката. Етичні аспекти відносин адвоката з клієнтом — юридичною особою.

МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА У РІЗНИХ ВИДАХ СУДОЧИНСТВА

Тема № 12. Основи діяльності адвоката у кримінальному судочинстві

Правові засади діяльності адвоката у кримінальному судочинстві України. Міжнародні стандарти захисту особи у кримінальному судочинстві. Основні засади забезпечення незалежності адвоката у кримінальному провадженні. Адвокат-захисник підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному провадженні. Правові підстави та підстави допуску адвоката до участі у кримінальному провадженні. Адвокат-представник потерпілого у кримінальному провадженні. Адвокат свідка у кримінальному провадженні. Поняття та порядок здійснення адвокатського розслідування. Проблеми участі адвоката у проведенні слідчих дій. Тактика і методика захисту адвокатом підозрюваного, обвинуваченого. Проблема визначення правової позиції захисника у справі. Захисна промова адвоката в суді: структура та зміст. Особливості оскарження вироку суду у кримінальному судочинстві. Роль адвоката при поданні апеляційної та касаційної скарги. Альтернативні процедури врегулювання правових конфліктів у кримінальному судочинстві та роль адвокатури в їх реалізації. Особливості здійснення захисту прав обвинуваченого у суді присяжних.

Тема № 13. Основи діяльності адвоката у цивільному судочинстві та у процесі медіації

Правові засади діяльності адвоката у цивільному процесі: поняття та види. Організація роботи адвоката в цивільному процесі під час представництва інтересів

фізичних та юридичних осіб. Формулювання та узгодження із клієнтом правової позиції по справі. Підстава представництва адвокатом прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб в суді. Права й обов'язки адвоката - представника позивача, відповідача, третіх осіб. Обставини, що виключають участь адвоката у цивільному судочинстві. Способи запобігання конфлікту інтересів адвокатом. Організація діяльності адвоката при підготовці до участі в розгляді цивільних справ. Складання позовної заяви, інших документів. Структура та зміст позовної заяви. Підготовка та подання письмових доказів разом з позовною заявою. Діяльність адвоката на стадії судового розгляду цивільних справ. Доказова діяльність адвоката у цивільному судочинстві. Промова адвоката в суді. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень в апеляційній інстанції. Особливості цивільної юрисдикції. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень в касаційній інстанції. Особливості цивільної юрисдикції. Особливості адвокатської діяльності при альтернативному вирішенні спорів у цивільному судочинстві. Роль адвоката під час укладення мирової угоди.

Тема № 14. Основи діяльності адвоката у господарському та адміністративному судочинстві

Правова регламентація і підстави участі адвоката у господарському судочинстві. Організація роботи адвоката в ході досудового врегулювання та вирішення господарських спорів. Права адвоката в господарському судочинстві. Підтвердження повноважень адвоката в господарському судочинстві. Методика й тактика захисту юридичної особи адвокатом в господарському судочинстві. Проблеми формулювання адвокатом правової позиції у справі при поданні позову до господарського суду. Робота адвоката з доказами в господарському судочинстві. Адміністративне судочинство: мета, завдання і основоположні принципи. Система адміністративних судів. Процесуальний статус адвоката в адміністративному судочинстві. Права та обов'язки адвоката. Підтвердження повноважень адвоката в адміністративному судочинстві. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень в апеляційній інстанції. Особливості господарської та адміністративної юрисдикції. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень в касаційній

інстанції. Особливості господарської та адміністративної юрисдикцій. Представництво адвокатом інтересів осіб при розгляді справ про адміністративні правопорушення. Проблеми формулювання адвокатом правової позиції при розгляді справ про адміністративні правопорушення.

Тема № 15. Основи діяльності адвоката у системі безоплатної правової допомоги

Інститут безоплатної правової допомоги: правова природа та особливості адміністрування. Сутність конституційного права на безоплатну правову допомогу. Міжнародні стандарти БПД та правове забезпечення права на БПД в Україні. Принципи державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги (принцип верховенство права; законність; доступність безоплатної правової допомоги; забезпечення якості безоплатної правової допомоги; гарантоване державне фінансування). Коло суб'єктів, наділених правом надання безоплатної вторинної правової допомоги. Безоплатна первинна правова допомога. Безоплатна вторинна правова допомога. Система органів і установ, що надають безоплатну вторинну правову допомогу. Управління системою надання безоплатної правової допомоги та її фінансування. Система безоплатної правової допомоги у зарубіжних країнах.

Тема № 16. Основи діяльності адвоката у Конституційному Суді України

Роль і місце Конституційного Суду України в системі органів державної влади. Повноваження Конституційного Суду України. Структура Конституційного Суду України. Форми звернення до Конституційного Суду України. Конституційна скарга: правова природа, суб'єкти і порядок подання. Методологічні аспекти складання конституційної скарги адвокатом. Умови прийнятності конституційної скарги. Права та обов'язки адвоката як учасника конституційного провадження. Відповідальність за порушення порядку проведення засідань в Конституційному Суді України. Процедура розгляду конституційної скарги у Конституційному Суді України. Роль адвоката у супроводженні конституційної скарги: стратегічні та тактичні аспекти. Організаційно-правові проблеми і перспективи розвитку інституту конституційної скарги в Україні.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА № 1. Адвокатура як правозахисний інститут, її сутність, місце та значення

План:

1. Адвокатура як правозахисний інститут, її сутність, місце та значення у юридичному механізмі захисту прав людини.
2. Правова природа адвокатури, її роль в умовах формування правової держави в Україні.
3. Адвокатура та держава: основні принципи та напрями взаємодії.
4. Місце і роль інституту адвокатури у механізмі судової влади.
5. Адвокатура та громадянське суспільство.
6. Вплив глобалізації на розвиток адвокатури в Україні.
7. Проблема адвокатської монополії в Україні: аргументи за і проти.
8. Сучасний стан та перспективи розвитку інституту адвокатури в Україні.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану основну та додаткову літературу з теми заняття.
2. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.
3. Підготувати наукову доповідь по одній з тем:
 - 1) «Місце інституту адвокатури у системі органів та посадових осіб, наділених правом надання правової допомоги»;
 - 2) «Сутність інституту адвокатури та його визначення у чинному законодавстві, рішеннях Конституційного Суду України, проектах законів про адвокатуру та адвокатську діяльність»;
 - 3) «Засади взаємодії адвокатури та держави. Роль адвокатури у побудові правової держави»;
 - 4) «Місце та роль адвокатури у системі судочинства»;
 - 5) «Адвокатура та громадянське суспільство».

Рекомендована література:

1. Васьковський Е.В. Организация адвокатуры. В 2-х частях.: СПб., 1893. Ч.1:

Очерк всеобщей истории адвокатуры. Ч. 2.: Исследование принципов организации адвокатуры.

2. Прилуцький С.В. Судова влада в умовах формування громадянського суспільства та правової держави в Україні». Дисс. докт. юрид наук. Київ, 2013, 439 с.

3. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія. Харків: Право, 2015. 400 с.

4. Вільчик Т.Б. Адвокатура та судова влада : характер взаємовідносин. Часопис академії адвокатури. Том 7. № 4 (25). 2014. с.19 – 25.

5. Вільчик Т.Б. Адвокатура і держава: взаємодія в забезпеченні прав і законних інтересів громадян. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». Одеса. 2014. № 10-1. Том 1. С. 62– 66.

6. Вільчик Т.Б. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі. Право України. 2014. С. 243-250.

7. Фіолевський Д. П. Адвокатура: підручник. / Д.П. Фіолевський. 3-тє вид., випр. і доп. К.: Алерта, 2014. – 624 с.

8. Погорецький М. А. Адвокатура України : підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 368 с.

9. Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 450 с.

10. Заборовський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с.

ТЕМА № 2. Основні етапи становлення та розвитку інституту адвокатури

План:

1. Історико-правові передумови становлення та етапи розвитку інституту адвокатури у світі. Адвокатура Стародавньої Греції та Риму.
2. Судове представництво в Київській Русі у IX-XIII століттях та його характерні риси.
3. Організація адвокатури за Литовськими статутами XVI ст.
4. Впорядкування адвокатської професії у «Правах, по которм судится Малороссийский народ» XVIII ст.
5. Адвокатура в період судової реформи 1864 року.
6. Розвиток адвокатури в радянський період.
7. Розвиток демократичних засад організації Адвокатури України.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану основну та додаткову літературу з теми заняття.
2. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.
3. Підготувати наукову доповідь по однієї з тем:
 - 1) «Адвокатура стародавнього Риму»;
 - 2) «Адвокатура стародавньої Греції»;
 - 3) «Етапи виникнення та розвитку адвокатури у світі»;
 - 4) «Етапи виникнення та розвитку адвокатури в Україні та їх загальна характеристика»;
 - 5) «Судове представництво в Київській Русі у IX-XIII століттях та його характерні риси»;
 - 6) «Характеристика інституту адвокатури періоду судової реформи 1864 р.»;
 - 7) «Відомі адвокати: їх життя та професійна діяльність».

Рекомендована література:

1. Васьковский Е.В. Организация адвокатуры. В 2-х частях.: СПб., 1893. Ч.1 : Очерк всеобщей истории адвокатуры. Ч. 2.: Исследование принципов организации адвокатуры.
2. Васьковский Е.В. История адвокатуры. Адвокат в уголовном процессе. Под ред. и с пред. П.А. Лупинской. Москва: Новый юрист, 1997.

3. Адвокатура України: уроки перших років самоврядності лабораторія законодавчих ініціатив. Київ, 2018. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/Shadow_Report_Bar_19.09.2018pdf-1.pdf

4. Заборовський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с.

5. Історія адвокатури України / за ред. Т.В. Варфоломеєвої, О.Д. Святоцького. Київ: Либідь, 1992.

6. Стоянов А. История адвокатуры. Вип. 1. Древний мир: Египет, Индия, Евреи, Греки, Римляне. Харків, 1869. С. 20.

7. Власов О. Адвокатура по-візантійськи. Український адвокат. 2008. № 3. С. 39.

8. Чубатий М. Огляд історії українського права: Історія джерел та держ. права / Укр. вільний ун-т. Мюнхен; К.: УДЖ «Ноосфера», 1994. 224 с. с.32.

9. Бакаянова Н. М., Храпенко О. О. Історія адвокатури України у запитаннях та відповідях, ілюстраціях та фотографіях : навч. посіб. Одеса, 2016. С. 8.

10. Адвокатура України : підручник : у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М.Бакаянової. Изд-во: Алерта. 2016. С. 90.

11. Псковская Судная Грамота / сост.: И. И. Василев, Н. В. Кирпичников. Псков. С. 21-22.

12. Новгородская Судная грамота. Российское законодательство X-XX веков. 1984. Т. 1. – С. 304–308.

13. Святоцький О.Д., Михеєнко М.М. Адвокатура України: Навчальний посібник. К.: Ін Юре, 1997. 224 с. С.16.

14. Права, за якими судиться малоросійський народ. 1743 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського / Ю.С. Шемшученко (відп. ред. та авт. передм.), К.А. Вислобоков (упоряд.). К., 1997. 547 с.

15. Статут Великого Княжества Литовского 1529 года / Под ред. К.И. Яблонскиса. Минск: Академия наук БССР, 1960. 253 с.

16. Аракелян М.Р. Развитие института судебного представительства в Великом княжестве Литовском. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. Одеса: Юридична література, 2009. Т. VIII. С. 101-109.

17. Аракелян М.Р. Правозахисна діяльність адвокатури: теоретико-правовий ракурс. Монографія. Фенікс. 2018. 385 С.

18. Святоцька О.В. Інститут адвокатури України: становлення та розвиток : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів. 2010. 16 с.

19. История русской адвокатуры. Адвокатура, общество и государство, 1864-1914 гг. Т. 1 / Под ред.: М.Н. Гернет. М.: Изд. Советов При-сяж. Повер., 1914. 672 с.

20. Погорецький М.А. Адвокатура України: підручник для студентів вищих закладів освіти / М.А.Погорецький, О.Г.Яновська. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 368 с.

21. Кони А.Ф. Отцы и дети судебной реформы. Т-во И.Сытина, 1914. 310 с.

22. Судебные речи известных русских юристов. В 2 ч. Ч. 1 : сборник / вступ. ст. Г. М. Резника. 2-е изд., испр. и доп. М. : Издательство Юрайт, 2016. 378 с.

23. Меланчук А.В. Адвокатура в Російській імперії і сучасній Україні (порівняльно-правовий аналіз).- Дис.. канд. юрид. наук: 12.00.10. Одеса. 2014. 230 с.

ТЕМА № 3. Правові основи діяльності адвокатури

План:

1. Поняття і класифікація правових основ діяльності адвокатури. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» як основне джерело правового забезпечення адвокатури. Процесуальне законодавство та інші законодавчі акти.
2. Конституційно-правові основи діяльності адвокатури України.
3. Рішення Конституційного Суду України як джерело правового регулювання адвокатури.
4. Процесуальне законодавство та інші законодавчі акти як джерело правового регулювання інституту адвокатури.
5. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та діяльності адвокатури: їх класифікація та загальна характеристика.

6. Роль Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини та правових позицій Європейського суду з прав людини в становленні інституту адвокатури.
7. Рішення Верховного суду та інших судів як джерело правового регулювання інституту адвокатури.
8. Акти Національної асоціації адвокатів України як джерело правового регулювання інституту адвокатури.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану основну та додаткову літературу із метою поглиблення знань щодо юридичної природи адвокатури.
2. Підготуйте розширену структурно-змістовну характеристику наступних правових основ діяльності адвокатури:
 - Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства (Страсбург, жовтень 1988 р.);
 - Документи Міжнародної Асоціації Юристів, що стосуються питань адвокатської деонтології (Міжнародний кодекс етики (1988), Заява про загальні принципи щодо відкриття практики іноземних юристів і врегулювання їх здійснення (1998), Стандарти та критерії для визнання професійних кваліфікаційних ознак юристів (2001));
 - Стандарти незалежності юридичної професії Міжнародної Асоціації Юристів (Нью Йорк, вересень 1990 р.);
 - Основні принципи, що стосуються ролі юристів (Гавана, вересень 1990);
 - Основні положення про роль адвокатів (Нью Йорк, серпень 1990 р.);
 - Принципи і керівні настанови ООН щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя (Нью Йорк, 2012 р.).
3. Здійсніть пошук рішень Європейського суду з прав людини, які порушують питань організація та діяльності основ адвокатської діяльності. Зробіть презентацію відповідної правової позиції Європейського суду з прав людини під час практичного заняття. Обґрунтуйте своє власне ставлення до проблеми, піднятої в рішенні Європейського суду з прав людини.

4. Здійснить пошук рішень Верховного Суду, які порушують питань організація та діяльності основ адвокатської діяльності. Зробіть презентацію відповідної правової позиції Верховного Суду під час практичного заняття. Обґрунтуйте своє власне ставлення до проблеми, піднятої в рішенні Верховного Суду.

5. Проаналізуйте рішення Верховного Суду щодо різних аспектів діяльності адвоката в суді.

6. Зробіть наукову доповідь на одну з наступних тем:

1) «Конституційне законодавство України та країн ЄС щодо адвокатури та адвокатської діяльності»;

2) «Адвокатура як правозахисний інститут у механізмі судочинства»;

3) «Аналіз рішень ЄСПЛ щодо адвокатури та адвокатської діяльності»;

4) «Міжнародні стандарти незалежності та самоврядності адвокатури»;

5) «Законодавство країн Європейського Союзу щодо адвокатури та адвокатської діяльності»;

6) «Проблеми правового регулювання підтвердження повноважень адвоката в суді».

Рекомендована література:

1. Адвокатура України: навчальний посібник: у 2 кн. / за ред. доктора юр. наук, проф. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007. – 940 с.

2. Адвокатура України: правове регулювання і судова практика: практичний посібник для адвоката / за ред. С.Ф. Сафулька, О.Д. Святоцького; упоряд. Т.Г. Захарченко та ін. – К.: ВидавничийДім «Ін Юре», 2003. – 768 с.

3. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та України: монографія. Харків: Право, 2016. 400с.

4. Вільчик Т.Б. Організація роботи адвокатури в Україні: Навч. посіб. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2006. – 304 с.

5. Національна стратегія у сфері прав людини: затв. Указом Президента України від 25 серпня 2015 р., № 501/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>.

6. Погорецький М. А. Адвокатура України : підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 368 с.
7. Правила адвокатської етики: затв. Звітно-виборчим з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf/
8. Практика Європейського суду з прав людини: офіційний сайт Національної асоціації України. URL: <http://unba.org.ua/human-rights>
9. Реформування системи адвокатури: міжнародні демократичні стандарти та перспективи: роз'яснення Міністерства юстиції України від 11.06.2012 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0020323-12>
10. Синеокий О.В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: учебное пособие. Харьков: Право, 2008. 496 с.
11. Статут недержавної некомерційної професійної організації “Національна асоціація адвокатів України”: затверджений рішенням Установчого з'їзду адвокатів України від 17.11.2012 р. // Український адвокат. – 2014. – № 1-2. – С. 19-30.
12. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2010 рр.: затв. Указом Президента України від 20 травня 2015 р., № 276/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.
13. Фіолевський Д. П. Адвокатура: підручник. / Д.П. Фіолевський. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Алерта, 2014. – 624 с.

ТЕМА № 4. Основоположні принципи та засади здійснення адвокатської діяльності

План:

1. Поняття, значення принципів адвокатської діяльності. Зміст та система принципів: інституціональні, організаційні, функціональні.
2. Характеристика інституціональних принципів адвокатури України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз. Принцип незалежності, принцип

професійної компетентності, принцип конфіденційності, принцип уникнення конфлікту інтересів, принцип доступності правової допомоги.

3. Характеристика організаційних принципів адвокатури України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз. Принципи територіальності, спеціалізації, корпоративного самоврядування.

4. Характеристика функціональних принципів адвокатури України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз. Принципи ефективності, розумної винагороди, мультидисциплінарності.

5. Характеристика принципів адвокатури України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану основну та додаткову літературу із метою поглиблення знань щодо визначення принципів діяльності адвокатури.

2. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.

3. Проаналізувати принцип конфіденційності адвокатської діяльності в національному законодавстві й практиці Європейського суду з прав людини.

4. Проаналізувати принцип уникнення конфлікту інтересів в адвокатській діяльності в національному законодавстві й практиці Європейського суду з прав людини.

5. Оберіть один із принципів адвокатури України і складіть презентацію у програмі Пауер Поїнт обсягом 8-10 слайдів, яка розкриватиме зміст цього принципу.

Рекомендована література:

1. Антошкіна В.К. Адвокатура України : навч. посіб. В.К. Антошкіна, О.Є. Картамишева, К.А. Сєдих; Бердянський ун-т менеджменту і бізнесу. - Донецьк: Юго-Восток. 2012. 155 с.

2. Тихомиров О.Д. Принципи права в компаративістському контексті.
URL:<http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63817/10Tikhomyrov.pdf?sequence=1>.

3. Полянничко А.О. Принципи права: сучасний загальнотеоретичний погляд. Університетські наукові записки. 2013. № 3. С. 55-60.
4. Старчук О.В. Щодо поняття принципів права. URL:http://kul.kiev.ua/images/chasop/2012_2/40.pdf.
5. Меліхова Ю.О. Основні проблеми та напрями вдосконалення інституту адвокатури в Україні на сучасному етапі розвитку. Європейські перспективи. 2017. № 2. С.159-164.
6. Рабовська С. Я. Окремі питання принципів діяльності адвокатури України. URL:file:///C:/Users/User12/Downloads/tsprv_2015_1_25.pdf
7. Молдован А.В. Адвокатура України : навч. посіб. Київ: Алерта. 2013. 254 с.
8. Іваницький С. Принципи адвокатури. URL:<http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/2-2014/ivanitskiy.pdf>
9. Святоцький О.Д. Основоположні стандарти і принципи організації та діяльності адвокатури у міжнародному просторі. Право України. 2015. № 12. С. 83-91.
10. Хартія основних принципів європейської адвокатської професії від 25 листопада 2006 року. URL:<http://tomorrowlawyer.org/wp-content/uploads/2017/03/Хартія.pdf>
11. Руденко М.В. Організаційні форми адвокатської діяльності в країнах Європи. Форум права. 2016. № 2. С. 168-174.
12. Форманюк В.І. Порівняльно-правова характеристика адвокатури України з деякими країнами в рамках інтеграції з Європейською унією. URL:http://www.pap.in.ua/1_2015/100.pdf
13. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського союзу та України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.10. Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків. 2016. 40 с.
14. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закону України від 05 липня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

15. Фіолевський Д.П. Адвокатура : підручник 3-тє вид., випр. і допов. Київ: Прав. Єдність. 2014. 622 с.

16. Северин М. К. Принципи адвокатської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10. Акад. адвокатури України. Київ. 2015. 18 с.

17. Северин К. М. Основні елементи принципу незалежності адвокатської діяльності на сучасному етапі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. № 3. С. 162–165.

18. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01 жовтня 1988 року.

URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343.

19. Северин К. М. Проблеми нормативного регулювання та реалізації принципу конфіденційності адвокатської діяльності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 9-2. С. 120–122.

20. Северин К. М. Принцип уникнення конфлікту інтересів в адвокатській діяльності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 10-1. С. 151–153.

21. Іваницький С. О. Незалежність як принцип адвокатури. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2015. № 1. С. 68–75.

22. Мігдаль О. Майбутнє адвокатури України - ключові цінності. URL:
<http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/maybutne-advokaturi-ukrayini--klyuchovi-cinnosti.html>

23. Новели Правил адвокатської етики: зміст, значення та тлумачення. URL:
<https://unba.org.ua/publications/print/4275-noveli-pravil-advokats-koi-etiki-zmist-znachennya-ta-tlumachennya.html>

24. Шевердін М. Основні принципи адвокатської етики. URL:
<https://uba.ua/ukr/news/4919/>

25. Шатарська Т. Основні принципи адвокатської етики. Дія Правил адвокатської етики за предметом, колом осіб та в часі.

URL:<http://www.shatarska.in.ua/1-osnovni-principi-advokatskoї-etiki-diya-pravil-advokatskoї-etiki-za-predmetom-kolom-osib-ta-v-chasi/>

26. Чаленко А.О. Принципи адвокатури та адвокатської діяльності: проблеми

розмежування. URL:<http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/09march2015/64.pdf>

27. Іваницький С. Принципи організації і діяльності прокуратури та адвокатури: зміст та співвідношення. URL:

<http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/2-2014/ivanitskiy.pdf>

28. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2017. 800 с.

ТЕМА № 5. Основи правового статусу адвоката

План:

1. Порядок та умови доступу до професії адвоката в Україні.
2. Процедура складання кваліфікаційного іспиту.
3. Порядок проходження стажування. Правовий статус стажиста.
4. Правовий статус помічника адвоката.
5. Особливості статусу адвоката іноземної держави.
6. Єдиний реєстр адвокатів України.
7. Юридична відповідальність адвоката: особливості притягнення та види.
8. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю.
9. Особливості оподаткування адвокатської діяльності.
10. Особливості рекламування адвокатської діяльності.

Завдання для самостійної роботи:

1. Скласти індивідуальний план підготовки до складання кваліфікаційного іспиту адвоката (із переліком тем, літературних джерел, необхідних для вивчення, та строків їх опрацювання).

2. Скласти детальний план стажування у адвоката. Скласти проект звіту стажиста за результатами стажування у адвоката.

3. Скласти стратегічний план майбутньої адвокатської діяльності з

визначенням та обґрунтування спеціалізації та форми адвокатської діяльності.

4. Скласти проект рекламної брошури адвоката. Визначити способи поширення інформації про адвоката серед потенційних клієнтів.

Практичне завдання:

1. Ви на протязі довгого часу є адвокатом гр-на Сергія М., який напередодні раптово помер. До Вас звертається Іван М., що виявляється сином Сергія М. В ході надання консультації Сергію М. щодо питань спадку, Ви з'ясовуєте, що він додає у їжу вагітній другій жінці свого батька (тобто своїй мачухи) лікарські препарати, які мають викликати викидень, таким чином залишаючи Сергія М. єдиним спадкоємцем.

Ваші дії? З якого моменту починається і коли закінчується адвокатська таємниця? Що є предметом адвокатської таємниці? На яких підставах адвокат має право її розкрити?

2. Адвокат Л. в інтерв'ю на одному з центральних каналів висловив негативну оцінку якості адвокатських послуг та складу органів адвокатського самоврядування. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатів притягнула його до відповідальності та застосувала найтяжчий вид дисциплінарного стягнення – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України.

Чи правомірні дії комісії? А адвоката? Як можна оскаржити дане рішення? Чи може адвокат відновити свідоцтво і якщо так, то через який час? Назвіть порядок та підстави притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

(Подібну ситуацію див.: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/keys-andriya-vishnevskogo-advokati-vilni-dumati-i-govoriti.html>)

Рекомендована література:

1. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: дис.....здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: 12.00.10./Бірюкова Аліна Миколаївна.-Київ,2019.- 508 с.

2. Вільчик Т.Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. Інформація и право. 2015. № 3. С.115–123.

3. Деханов С.А. Организация адвокатуры и профессиональная этика адвокатов в Западной Европе. М.: Юрлитинформ, 2012. 264 с.
4. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Київ, 2017. 577 с.
5. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI (ред. від 03.07.2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
6. Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії. 2-ге вид., стереотип. К.: КНТ, 2008. 788 с.
7. Карпикова Т.А. Статус адвокатской деятельности: актуальные научные подходы. Адвокатская практика. 2009. № 1.
8. Кім Ю. Платити чи не платити? Чому норма про стажування стала найбільш обговорюваною в адвокатському середовищі. Закон і бізнес. 2013. № 28. С. 12.
9. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
10. Овчаренко О. М., Ковальова Я. О. Дисциплінарна відповідальність адвоката: дискусійні аспекти / Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція, Видавничий дім «Гельветика». Вип. 40. – 2019 . С. 168-172.
11. Організація адвокатури та адвокатська діяльність: навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [І.В.Назаров, Т.Б.Вільчик, О.М. Овчаренко та ін.]. Харків: Право, 2019. 352 с.
12. Положення про внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування (нова редакція), затверджене рішенням Ради адвокатів України від 03.02.2017 р. № 4 (зі змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України 13.10.2018 р. № 176). URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2018-10-13-polozhennya-176_5c3709045642e.pdf

13. Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затверджене рішенням Ради адвокатів України від 01.06.2018 р. № 80 (зі змінами та доповненнями, внесеними Рішенням Ради адвокатів України від 17.11.2020 р. № 121). [URL:https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2020-11-17-polozhennya-121_5fc64e07e0a02.pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2020-11-17-polozhennya-121_5fc64e07e0a02.pdf)

14. Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги у новій редакції, затверджене рішенням Ради адвокатів України від 12.04.2019 р. № 41 (із змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України від 17.11.2020р. № 118). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr041871-19#Text>

15. Положення про помічника адвоката, затверджене рішенням Ради адвокатів України від 25.09.2015 р. № 113 (із змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України від 25.07.2018 р. № 109). URL : https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2018-07-25-polozhennya-109_5b597bee364e2.pdf

16. Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2012 р. № 26 (із змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України № 109 від 25.07.2018 р.). [URL:https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2018-07-25-poryadki-109_5b597b1f8c28b.pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2018-07-25-poryadki-109_5b597b1f8c28b.pdf)

17. Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17 грудня 2013 року № 270 (зі змінами, внесеними рішеннями Ради адвокатів України від 14 лютого 2020 року № 28). [URL:https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2020-02-14-poryadki-28_5e5d2a24c9799.pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2020-02-14-poryadki-28_5e5d2a24c9799.pdf)

18. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України (нова редакція), затверджений рішенням Ради адвокатів України від 21.09.2019 р. № 111. URL:

https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2019-09-21-poryadki-111_5db2d7f00ffe2.pdf

19. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів від 09.06.2017 р. (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України від 15.02.2019 р.). URL : <https://ips.ligazakon.net/document/MUS28627>

20. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки:Указ Президента України від 20.05.2015р.). URL:

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/276/2015?find=1&text=%E0%E4%E2%E2%EA%E0%F2>

21. Програма проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затверджена рішенням Ради адвокатів України № 72 від 21.09.2020 р. URL:https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/programi/2020-09-21-programi-72_5fc64626951c3.pdf

22. Програма складання кваліфікаційного іспиту, затверджена рішенням Ради Адвокатів України № 113 від 21.09.2019 р. URL:https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/programi/2019-09-21-programi-113_5dadc5355b8c5.pdf

23. Рішення Ради адвокатів України № 215 від 27.09.2013 року «Про прийняття радами адвокатів регіонів рішень про видачу свідоцтв про право на заняття адвокатською діяльністю особам, які звернулися до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою про допуск до складання кваліфікаційного іспиту у період з 16.08.2012 р. до 16.02.2013 р.». URL: http://raro.in.ua/attachments/article/496/zbirka_rishen.pdf

24. Рішення Ради адвокатів України № 221 від 27.09.2013 р. «Про затвердження роз'яснення щодо сплати щорічних внесків адвокатів, які змінили адресу робочого місця». URL:<https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rozyasnennya/2013.09.27-rozyasnennya-221.pdf>

25. Рішення Ради адвокатів України № 227 від 27.09.2013 р. «Про затвердження роз'яснень стосовно стажу роботи у галузі права для осіб, які отримали вищу юридичну освіту».

[URL:http://raro.in.ua/attachments/article/496/zbirka_rishen.pdf](http://raro.in.ua/attachments/article/496/zbirka_rishen.pdf)

26. Рішення Ради адвокатів України № 25 від 17.12.2012 р. «Про встановлення плати за складання кваліфікаційного іспиту».

[URL:https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr025418-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr025418-12#Text)

27. Рішення Ради адвокатів України № 7 «Про затвердження роз'яснень стосовно роботи помічника адвоката за трудовим договором (контрактом)» від 27.09.2013 р. [URL:https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-03-17-r-shennya-rau-7_56eac5731ca07.pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-03-17-r-shennya-rau-7_56eac5731ca07.pdf)

28. Рішення Ради адвокатів України №249 «Про надання роз'яснень щодо видачі посвідчення адвоката України особі, яка склала присягу адвоката України та щодо випуску посвідчення адвоката України нового зразка».

[URL:https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2013.11.19-rishennya-249.pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2013.11.19-rishennya-249.pdf)

ТЕМА № 6. Основні види адвокатської діяльності

План:

1. Поняття та загальна характеристика видів адвокатської діяльності.
2. Види адвокатської діяльності:

1) надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави;

2) складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру;

3) захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а

також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення;

4) надання правової допомоги свідку у кримінальному провадженні;

5) представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні;

6) представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами;

7) представництво інтересів фізичних і юридичних осіб, держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в іноземних, міжнародних судових органах, якщо інше не встановлено законодавством іноземних держав, статутними документами міжнародних судових органів та інших міжнародних організацій або міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

8) надання правової допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань.

3. Види діяльності, несумісні зі статусом адвоката: порівняльний аналіз законодавства України та європейських країн.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати рекомендовану основну та додаткову літературу із метою поглиблення знань щодо видів адвокатської діяльності.

2. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.

3. Провести порівняльний аналіз національного та зарубіжного законодавства щодо питання адвокатської «монополії». За бажанням виступити на занятті з презентацією.

4. Зробити порівняльну анотацію наукових статей та / або монографій із зазначеної тематики.

Практичне завдання:

1. Складіть типові договори про надання правових послуг з різними їх видами та всіма необхідними реквізитами з декількома різними сторонами: з боку адвоката з урахуванням форм адвокатської діяльності; з боку клієнта – фізична або юридична особа.

Рекомендована література:

1. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: дис.....здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: 12.00.10./Бірюкова Аліна Миколаївна.-Київ,2019.- 508 с.

2. Вільчик Т.Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. Інформация и право. 2015. № 3. С.115–123.

3. Деханов С.А. Организация адвокатуры и профессиональная этика адвокатов в Западной Европе. М.: Юрлитинформ, 2012. 264 с.

4. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Київ, 2017. 577 с.

5. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI (ред. від 03.07.2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

6. Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії. 2-ге вид., стереотип. К.: КНТ, 2008. 788 с.

7. Карпикова Т.А. Статус адвокатской деятельности: актуальные научные подходы. Адвокатская практика. 2009. № 1.

8. Кім Ю. Платити чи не платити? Чому норма про стажування стала найбільш обговорюваною в адвокатському середовищі. Закон і бізнес. 2013. № 28. С. 12.

9. Конституція України: Прийнята на п`ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141

10. Овчаренко О. М., Ковальова Я. О. Дисциплінарна відповідальність адвоката: дискусійні аспекти. Науковий вісник міжнародного гуманітарного

університету. Серія: Юриспруденція, Видавничий дім «Гельветика». Вип. 40. – 2019 . С. 168-172.

11. Організація адвокатури та адвокатська діяльність: навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [І.В.Назаров, Т.Б.Вільчик, О.М. Овчаренко та ін.]. Харків: Право, 2019. 352 с.

ТЕМА 7. Професійні права та обов'язки адвоката. Поняття та система гарантій адвокатської діяльності

План:

1. Права та обов'язки адвокатів: класифікація та загальна характеристика.
2. Професійні права адвокатів.
3. Професійні обов'язки адвокатів:
 - 3.1. перед клієнтом;
 - 3.2. перед судом.
4. Поняття та система гарантій адвокатської діяльності.
5. Проблеми забезпечення гарантій адвокатської діяльності в Україні.
6. Міжнародно-правові стандарти гарантій адвокатської діяльності.
7. Юридична відповідальність адвоката: особливості притягнення та види.
8. Правила фінансового моніторингу для адвоката-2020.
9. Гонорарна практика адвоката: національні й міжнародні стандарти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану основну та додаткову літературу із метою поглиблення знань щодо прав та обов'язків адвоката.
2. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.
3. Провести порівняльний аналіз національного та зарубіжного законодавства щодо кримінально-процесуальних гарантій захисту прав адвоката.

Практичне завдання:

1. Проаналізувати та обговорити наступну пам'ятку адвокату, складену Радою адвокатів м. Києва щодо безпеки адвокатської діяльності:

1) АДВОКАТСЬКИЙ ОФІС:

- Легалізуйте офіс:
- Укладіть договір оренди як адвокат / право власності
- Внесіть і контролюйте данні до ЄРАУ
- Індивідуалізація приміщення:
- Документально: в договорі оренди або додатку (в плані споруди)

орендодавець повинен зазначити, що приміщення використовується адвокатом;

- Візуально :Обов'язково зробіть вивіску на офіс з зазначенням про робоче місце адвоката

- Захистіть офіс:

- Встановіть сигналізацію, укладіть договір охорони, встановіть тривожну кнопку, за можливості відеоспостереження.

- Не тримайте в офісі зайві предмети, які можуть викликати сумнів або зацікавленість третіх осіб. Офіс адвоката – не склад і не камера зберігання. Якщо ви зберігаєте речові докази – виділяйте окреме приміщення або сейфову шафу з позначенням : РЕЧОВІ ДОКАЗИ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ.

- Не зберігайте значні суми грошових коштів в офісі;

- Зброя зберігається у виключно пристосованому місці разом з дозволом, не маєте місця або дозволу – утримайтесь від зберігання в офісі або вдома;

- Не зберігайте в офісі печатки та документи не належних вам організацій чи підприємств, крім випадків, якщо ви виконуєте функції по їхній ліквідації та отримали офіційно. Документи, отриманні від клієнтів для надання правової допомоги (правовий аудит, надання до суду оригіналів інше) отримуються НЕ для зберігання, а саме для визначених дій.

Є ПИТАННЯ? Телефонуйте в регіональну раду адвокатів

2) АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ:

Договір про надання правової допомоги:

- ЗАВЖДИ та обов'язково укладайте з клієнтом договір про надання правової допомоги як адвокат. Договір з ФОП або фізичною особою не підлягає захисту по закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

- Договір про надання правової допомоги є за своєю природою договором доручення , тому: визначайте правильно обсяг прав та обов'язків довірителя та повіреного.
- При визначенні гонорару вказуйте точні строки сплати, можливість припинення договору, у випадку невиконання клієнтом обов'язків сплати гонорару у встановлені строки. Гонорар успіху допускається. Як повірений , ви маєте право за Цивільним кодексом притримання до проведення розрахунків, якщо це зазначене у договорі.
- Передбачте у договорі можливість його припинення у випадку, якщо клієнт не виконує рекомендацій адвоката, не повідомив, що звернувся до іншого адвоката одночасно, аналогічні випадки.
- Адвокат не підписує з клієнтом акт виконаних робіт , а оформляє звітом. Ознайомте клієнта зі звітом, просіть підписати. Звітуйте поетапно. В кінці звіту проставляйте суму списаного гонорару (якщо прийняли аванс), просіть клієнта підписати.
- Якщо ви розраховуєте на гонорар успіху -забезпечте умови виконання клієнтом. Утримання особистих документів клієнта – заборонено.
- Якщо ви дієте за довіреністю – попередньо укладіть договір про надання правової допомоги. Не укладення договору не звільняє Вас від дисциплінарної відповідальності , а перешкоджає захисту Ваших прав.
- У випадку , якщо договір припиняється достроково: поверніть клієнту особисті документи; передайте клієнту копії складених та поданих процесуальних документів, поясніть наслідки розірвання договору (під розписку), проекти документів, схема правової позиції – ваше особисте надбання і вам вирішувати, як з цим бути, крім випадку, якщо Ви виходите із справи між першою та 2 інстанціями. Ваш обов'язок надати клієнту проект апеляційної скарги. Подавати її чи ні –справа клієнта.
- Якщо клієнт з різних причин відмовляється підписати та отримати фінальний звіт, скеруйте його рекомендованою поштою.

➤ **Обов'язково підписуйте угоду про розірвання договору, якщо клієнт відмовляється – направляйте поштою.**

НАГАДУЄМО ! Правила адвокатської етики – алгоритм дій та захист для адвоката. Не знаєш як вчинити – почитай ПАЕ

Є питання ? телефонуйте в регіональну раду.

✓ **Гонорар**

➤ Не зазначайте в угодах, що ви отримуєте аванс. При оподаткуванні зараз це не рятує (касовий метод), перші платежі визначайте як витрати на підготовку справи. Не будете мати проблем з можливими претензіями клієнта. Остаточну розрахункову суму можна визначати як гонорар, це впорядкує ваше оподаткування.

➤ Усі кошти, що отримує адвокат формують його дохід.

➤ Витрати адвоката повинні бути документально підтверджені, іноді доцільно декларувати суму без урахування витрат.

➤ Гонорар успіху повинен бути чітко визначений. Зазвичай саме він не сплачується.

➤ Не пов'язуйте гонорар з виконанням судового рішення, якщо ви не на 101 відсоток впевнені.

➤ Бувають випадки, коли гонорар краще повернути. Тоді Фортуна за одного проблемного клієнта дає двох хороших, і не має головного болю зі скаргами (правило корифеїв, передається із покоління в покоління адвокатів).

✓ **Клієнт**

➤ Найбільш проблемні клієнти – родичі

➤ Хочеш допомогти другу – порекомендуй надійного колегу-спеціаліста та домовся з останнім про розмір гонорару. Збережеш друга і нерви.

➤ В адвокатській роботі клієнт НЕ завжди правий. Пам'ятайте, до Вас звернулися як до спеціаліста. Позицію і поведінку формуєте ВИ. Якщо позиція не співпадає з думкою клієнта, або його поведінка не коригується, краще подумайте, чи потрібен Вам цей клієнт.

➤ Ніколи не беріть клієнтів з реальним чи потенційним конфліктом інтересів. Це порушення правил етики. Навіть, якщо ви дуже тонко побудуєте

відносини з такими клієнтами, отримаєте від кожного з них сумніви і підозри щодо лояльності. Якщо конфлікт інтересів штучний, просто зверніть увагу на положення ПАЕ.

- Пам'ятайте старе прислів'я : якщо справа виграна , клієнт вважає, що виграв її сам, якщо програна – програв адвокат.

- Клієнт завжди не договорює адвокату про обставини або факти. Якщо ви виявили таке ставлення клієнта неодноразово , ставитись до нього з обережністю.

- Завжди ставте під сумнів те, що говорить клієнт. Просіть документально довести. Якщо сумніваєтесь у доказах, які надав клієнт , пропонуйте йому безпосередньо подати їх до суду. Вбережете себе і репутацію.

- Клієнт, який при можливості намагається отримати безкоштовну консультацію у декількох адвокатів, завжди обере послуги, які коштують найменше.

- Спробуйте спілкуватися з клієнтом під запис. Це дисциплінує і клієнта і адвоката.

- Не спілкуйтесь з клієнтом, іншими особами у власному автомобілі, автомобілі клієнта, автомобілі іншої особи.

- Застосовуйте технічні засоби захисту переговорів.

- Не обіцяйте клієнту нічого, але давайте йому обґрунтовану надію.

- Оберіть хто ви для клієнта- психотерапевт чи спеціаліст з питань права.

Це унормує відносини і збереже ваш час.

✓ ДОКУМЕНТИ

- Утримуйтеся від оригіналів. В дійсності, адвокат чудово може працювати з копіями.

- Не беріть на зберігання документи клієнта, тільки у крайньому випадку і виключно для надання правової допомоги.

- Краще місце збереження проблемного документу – судова справа.

- Зберігайте документи клієнта та власні думки щодо них у різних місцях.

- Якщо ви підшили документи клієнта у адвокатське дос'є , ви надали їм статус адвокатської таємниці. Не можуть становити адвокатську таємницю первинні бухгалтерські документи клієнта. Вам завжди доведеться їх повернути.

➤ Починайте адвокатське досьє з договору про надання правової допомоги.

➤ Якщо ви отримуєте документи клієнта для правового аналізу та аудиту на 5-6 міс., почніть робити такий аудит, тримайте такі документи під власним правовим висновком.

➤ Ніколи не підписуйте документи за клієнта, отримайте повноваження на підпис власним іменем.

➤ Чим менше у вас документів клієнта в оригіналах, тим вам безпечніше.

➤ Клієнт сам може потурбуватися про долю власної бухгалтерії, комп'ютерів та печаток. Потурбуйтеся про власну безпеку.

✓ **Електроні носії**

✓ Комп'ютер, як офісний, так і домашній може містити виключно процесуальну інформацію. Для більш значущої інформації користуйтеся накопичувачами. Зберігайте їх в іншому місці.

✓ Не давайте рекомендації клієнту смс чи іншими програмними системами. Зараз безпечних немає.

✓ Користуючись телефоном, зважайте, що його можуть прослуховувати, навіть без санкції суду. Або ви відчайдушно не зважаєте на це, або не говорите по телефону позаштатні речі. Це ваш особистий вибір.

✓ Ще ніколи слідчі органи не скористалися результатами негласних слідчих дій відносно адвоката. Це більше психологічний вплив. Нервові адвокатами не працюють.

✓ **Інше володіння адвоката**

➤ Там де мешкаєте Ви і ваша сім'я не можуть зберігатися речі і документи, які порушують спокій родини. Для цього є спеціально пристосовані місця.

➤ Залишаючи документи в автомобілі на декілька хвилин, не виключайте можливість, що хтось саме цих хвилин чекає.

➤ Не залишайте ваші речей (портфель, сумка, телефон, автомобіль) без уваги та можливості доступу до них сторонніх осіб.

✓ **НЕДОПУСК НА СЛІДЧУ ДІЮ**

➤ Обшук у клієнта:

- 1) Готуйте клієнта заздалегідь, поясніть йому як він має підготуватися до обшуку, проінструкуйте його, поясніть де і які зауваження він має вносити.
- 2) Навчіть клієнта користуватися Єдиним реєстром судових рішень або доручіть помічнику моніторинг. Будете мати цікаву інформацію.
- 3) Привчіть клієнта до фрази: я дзвоню своєму адвокату/ заготуйте текст смс повідомлення, заготуйте заяву клієнта, інструкції.
- 4) Завчасно укладіть угоду, підпишіть , заповніть ордер
- 5) Виїжджайте на обшук удвох, як мінімум. Другий фіксує події.
- 6) Якщо ви приїхали, а обшук не почався – вас допустять
- 7) Якщо обшук розпочався без вас – вас можуть не допустити, спробуйте спокійно пояснити, що ви приїхали надавати правову допомогу, спробуйте передати копії повноважень. Не допускають? А) викликайте поліцію , у портфелі у вас завжди повинен бути бланк заяви; б) не вступаєте в суперечку- бережіть нерви; в) не застосовуйте силу – у вас проінструктований клієнт , готовий до обшуку; г) подавайте завчасно підготовлену заяву про злочин , йдіть спокійно працювати.

Ваша допомога клієнту не зламани двері та побиті шибки, а максимальна готовність до кожної слідчої дії.

✓ **ДОПИТ**

➤ Отримавши повістку на допит, якщо це не входить у ваші плани:

1) подайте повідомлення по 65 КПК, що ви не можете бути допитані як адвокат (розбиратися у якому кримінальному провадженні будете потім). Зазначте у заяві на ім'я слідчого, що ви повідомили регіональну раду про можливі порушення. Додайте до заяви копію свідоцтва.

2) Негайно повідомте регіональну раду про спробу допиту. Цього може бути достатньо, щоб спроба допиту не повторилася.

3) Якщо слідчий наполягає, попросіть надіслати повістку, на допит йдіть тільки з представником регіональної ради та захисником. У випадку необхідності, вони підтягнуть необхідну кількість колег.

4) Вимагайте проведення допиту із застосуванням технічних засобів фіксування, в порядку ч.1 ст. 107 КПК. Зазначте дану вимогу, по перше, усно слідчому. Якщо слідчий не виконає цю усну вимогу, викладіть її в протоколі допиту після своїх анкетних даних.

➤ На допиті для того, щоб заявити 65 КПК, все одно необхідно відкрити протокол анкетними даними. Далі – тільки 65.

➤ Вирішити питання давати покази чи ні – ваша справа. Порушень ПАЕ не буде.

✓ **ОБШУК**

При надходженні інформації про можливий обшук:

➤ З'ясуйте для себе можливий інтерес, та можливість уникнути заходу шляхом повернення документів/речей клієнту, перевірки наявності зайвих предметів в офісі.

➤ Якщо обшук відбувається раптово:

1) не нервуйте

2) перебуваючи у офісі, закрийте двері, скористайтесь тривожно кнопкою або встановіть офіс на сигналізацію. Прибуде наряд охорони.

3) одночасно зателефонуйте в регіональну раду. З'ясуйте чи було попереднє повідомлення.

4) якщо повідомлення не було, та представник ради не виїжджав, повідомте адресу та телефон. Чекайте представника Ради.

5) ознайомившись з ухвалою про обшук, перевірте її на відповідність ст. 23 Закону: ким внесено клопотання, кому дозволено обшук, що шукають, перевірте документи та чи зазначена особа в ухвалі.

➤ Прийміть для себе рішення про видачу документів/речей, попередьте про порушення адвокатської таємниці;

➤ З посиланням на статтю 22 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» повідомте слідчого про умову втрати документами (інформацією) статусу адвокатської таємниці тільки за письмовою заявою клієнта.

➤ При ознайомленні з ухвалою про проведення обшуку, прямо на ухвалі з якою ознайомлюєтесь, вкажіть, що бажаєте проведення слідчої дії з застосуванням технічних засобів фіксування, в порядку ч.1 ст. 107 КПК.

➤ Постарайтесь запросити понятими тих осіб, яким Ви довіряєте. Якщо правоохоронні органи наполягають на тих понятих з якими вони приїхали, наполягайте на залученні додаткових понятих з Вашої сторони. КПК не обмежує кількість понятих;

➤ Повідомте, що ви - адвокат. Надайте документи.

➤ Заперечуйте початок обшуку без представника ради.

➤ У разі огляду чи вилучення документів які становлять адвокатську таємницю – чітко повідомте слідчого, у присутності понятих, що ці речі та документи становлять адвокатську таємницю і, що Ви заперечуєте з приводу їх огляду чи вилучення.

➤ Фіксуйте порушення.

➤ Зверніть увагу, щоб усі присутні були внесені у протокол;

➤ Вимагайте документи

➤ Якщо слідчий намагається оглянути документи, речі, які не згадуються в ухвалі, вимагайте внесення цієї обставини в протокол.

➤ Обшук без представника ради – незаконний . Повідомте про це слідчого

➤ Уважно слідкуйте за сторонніми особами, які переміщуються по офісу.

➤ Закрийте інші приміщення на ключ. Дозвольте зайти в інші приміщення після закінчення огляду в поточному приміщенні.

➤ Вимагайте від слідчого внесення кожного кроку в протокол. Нехай нервує слідчий.

➤ Усі зауваження ретельно внесіть у протокол, отримайте копію.

➤ Складіть заяву до ради про порушення професійних прав, передайте представнику ради.

➤ Кожна неправомірна дія слідчого/прокурора щодо вас повинна бути оскаржена, постановлене судове рішення. Цікавтеся долею питання, не покладайте все на плечі представника регіональної ради.

✓ **ПІДОЗРА**

- Якщо вам планується оголошення підозри – повідомте регіональну раду.
- Представник регіональної ради повинен бути з вами на слідчій дії.
- Ніколи не захищайте себе самостійно. Ви – упереджені. Запросіть на допомогу колегу.

Рекомендована література:

1. Вільчик Т. Б. Професійні права адвоката і гарантії адвокатської діяльності у країнах Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Серія: Право. 2018. Вип. 50, т. 2. С 143–147.
2. Вільчик Т.Б. Гарантії дотримання принципу конфіденційності у адвокатській діяльності (порівняльний аналіз законодавства Європейського Союзу та України). Юрист України. 2015. № 3-4. С. 34– 40.
3. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія. Харків: Право, 2015. 400 с.
4. Гайворонська В., Водолазкий С., Микитюк О. Процесуальні гарантії адвокатської діяльності й деонтологічні стандарти в рішеннях Європейського суду з прав людини. 2021. № 4. *Юридичний науковий електронний журнал*. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2021/143.pdf.
5. Гарантії адвокатської діяльності: ЄСПЛ навів ключові рішення. Закон і бізнес. URL : https://zib.com.ua/ua/print/131858-garantii_advokatskoi_diyalnosti_espl_naviv_klyuchovi_rishenn.html
6. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI (ред. від 03.07.2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
7. Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні / Національна асоціація адвокатів України, 2013–2018 рр. URL: [http://unba.org.ua/assets/uploads/news/novosti/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB\(1\).pd](http://unba.org.ua/assets/uploads/news/novosti/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB(1).pd)

8. Німитц проти Німеччини: Рішення ЄСПЛ від 16 грудня 1992 року у справі № 13710/88: URL : <http://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkomu-azyke/nimitc-protiv-germanii-postanovlenie-evropejskogo-suda/>.

9. Погорецький М.А., Погорецький М.М. Гарантії адвокатської таємниці у рішеннях європейського суду з прав людини та їх імплементаційний вплив на кримінальне процесуальне законодавство України і правозастосовну практику. *Вісник кримінального судочинства*. № 2/2016. URL : https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2016_Pogoretskyi.pdf

10. Святоцька В.О. Забезпечення реалізації гарантій адвокатської діяльності на національному та міжнародному рівнях. *Право і суспільство*. 2019. № 2. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/5_2019/part_2/33.pdf.

ТЕМА № 8. Організаційно-правові форми здійснення адвокатської діяльності: загальна характеристика

План:

1. Організаційно-правові форми адвокатської діяльності України: види та загальна характеристика.
2. Особливості здійснення адвокатської діяльності індивідуально.
3. Адвокатське бюро як одна з організаційних форм адвокатської діяльності в Україні: порядок реєстрації та основи діяльності.
4. Адвокатське об'єднання як організаційно-правова форма діяльності адвокатури України: порядок реєстрації та основи діяльності.
5. Електронний Особистий кабінет адвоката: питання використання сервісу.
6. Проблеми оподаткування адвокатської діяльності.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану основну та додаткову літературу із метою поглиблення знань щодо організаційних форм адвокатської діяльності.
2. Скласти проекти установчих документів адвокатського бюро або адвокатського об'єднання.

3. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.
4. Провести порівняльно-правовий аналіз організаційно-правових форм діяльності адвокатури в Україні та країнах Європи.

Рекомендована література:

1. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія. Харків: Право, 2015. 400 с.
2. Гвоздй В. Методичні рекомендації з оподаткування адвокатської діяльності / В. Гвоздй, І. Кальницька, Н. Матвійчук ; за ред. В. Гвоздія. Х. : Фактор, 2017. 32 с.
3. Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Судоутстрій; прокуратура та адвокатура»; Нац. юрид. академія України ім. Я. Мудрого. Харків, 2010. 20 с.
4. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. / Назаров І.В., Вільчик Т.Б., Овчаренко О.М. та ін.. Харків : Право, 2019.- 351 с.
5. Погорецький М. А. Адвокатура України: підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська ; Київ. Нац. Ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. Фт. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 365 с.
6. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015?lang=en>
7. РІШЕННЯ Ради адвокатів України № 254 Про затвердження роз'яснення щодо можливості представництва юридичної особи адвокатом, який працює в ній за трудовим договором «16» листопада 2017 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2017-11-16-r-shennya-rau-254_5a449c10284ee.pdf
8. Рішення Ради адвокатів України № 71 Про надання роз'яснень практичних питань реалізації Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо організаційних форм адвокатської діяльності. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2014.07.04-05-rishennya-71.pdf>

9. Руденко М.В. Організаційні форми адвокатської діяльності у країнах Європи (Німеччина, Швеція, Австрія). Форум права. 2016. № 2. С. 168-174. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=FP_index.htm 2016 2 27.

10. Синеокий О.В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: новый курс адвокатского права и адвокатской криминалистики : учеб.пособие / О. В. Синеокий ; Гос. Вуз «Запорож. Нац. Ун-т» М-ва образования и науки Украины. – Изд. 2-е, испр. Идоп. Х. : Право, 2012. 516 с.

ТЕМА № 9. Адвокатське самоврядування як організаційна основа адвокатури

План:

1. Засади та завдання адвокатського самоврядування в Україні.
2. Правовий статус та структура Національної асоціації адвокатів України.
3. Організаційні форми адвокатського самоврядування в Україні.
4. Конференція адвокатів регіону: порядок скликання та повноваження.
5. Рада адвокатів регіону: повноваження, порядок формування та діяльність.
6. Кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури: склад, структура та повноваження.
7. Ревізійні комісії: види, повноваження, склад та порядок формування.
8. Рада адвокатів України: повноваження, порядок формування та діяльність.
9. З'їзд адвокатів України: статус, повноваження та склад.
10. Акти органів адвокатського самоврядування: система та загальна характеристика.
11. Фінансове забезпечення діяльності органів адвокатського самоврядування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану основну та додаткову літературу із метою поглиблення знань щодо регіонального та національного рівня системи органів адвокатського самоврядування .
2. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.
3. Провести аналіз національного та зарубіжного законодавства щодо питання діяльності Спілок адвокатів, визначити мету і їх роль в адвокатській діяльності.

Рекомендована література:

1. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. /Назаров І.В., Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко та ін. Харків : Право, 2019.- 351 с.
2. Бакаянова Н.М. История возникновения адвокатского самоуправления. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. № 3. С. 13-20.
3. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія. Харків: Право, 2015. 400 с.
4. Вільчик Т.Б. Системи органів адвокатського самоврядування в країнах Європейського Союзу: Італія, Німеччина, Франція. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 2 (5). С. 38-45.
5. Гончаренко С.В. До питання про обсяг повноважень органів адвокатського самоврядування. *Адвокат*. 2008. № 3. С. 4-11.
6. Заборовский В.В. Некоторые проблемные вопросы соблюдения принципа независимости адвокатской деятельности в аспекте обязательного членства в Национальной ассоциации адвокатов Украины. *Teise*. 2017. № 102. С. 148-157.
7. Іваницький С.О. Міжнародні громадські об'єднання адвокатів: правовий статус, види, тенденції розвитку. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2014. № 6 (10). С. 30-33.
8. Іваницький С.О. Вибори в адвокатурі: історія, сьогодення, шляхи удосконалення. *Адвокат*. 2014. № 7. С. 20-26.

9. Малярчук Л. Сплата щорічних внесків та фінансування діяльності органів адвокатського самоврядування як професійний обов'язок адвоката: реалії та перспективи. *Підприємство, господарство і право*. 2019. Вип. 3. С. 341-345.

10. Димитрова М. В. Органи адвокатского самоуправления в Федеративной республике Германия. *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. Праць ОНЮА*. 2010. Вип. 53. С. 439–445.

11. Підсумковий аналітичний звіт “НААУ: 5 років успіху” до 5-ої річниці створення НААУ – єдиної професійної організації, яка об'єднує всіх адвокатів України. – 2017 р. 23 с. URL: <http://unba.org.ua/news/2773-zvit-naau-5-rokiv-uspihu.html>.

12. Ремескова Ю.О. Нормотворча діяльність Національної асоціації адвокатів України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 4. С. 130-143.

13. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 9 серпня 2019 року у справі № 1540/4358 /18 щодо строку притягнення до дисциплінарної відповідальності за несплату адвокатських внесків.

14. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 23 квітня 2020 року у справі № П/811/3546/15 щодо порушення порядку та строків сплати щорічних внесків – це невиконання рішення органу адвокатського самоврядування, що є дисциплінарним проступком, за вчинення якого може застосовуватися стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Тема № 10. Етичні основи діяльності адвоката

План:

1. Етичні стандарти адвокатської професії: поняття, завдання і функції.
2. Міжнародно-правове регулювання етичних стандартів адвокатської професії.
3. Загальна характеристика Правил адвокатської етики України. Основні принципи етичної поведінки адвокатів.
4. Етичні засади взаємовідносин адвоката з клієнтом. Проблема узгодження правової позиції у справі.

5. Конфлікт інтересів та шляхи його розв'язання. Випадки, коли адвокат повинен відмовитися від доручення.
6. Етичні засади взаємовідносин адвоката та суду, адвоката та інших учасників судового провадження, адвоката та посадових осіб органів державної влади.
7. Етичні аспекти відносин між адвокатами.
8. Правила поведінки адвокатів у соціальних мережах: етичні аспекти.
9. Юридична відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики. Відповідальність адвоката за неповагу до суду.
10. Етичні аспекти дисциплінарної відповідальності адвоката.

Завдання для самостійної роботи:

1. Ознайомитися з рекомендованою літературою із метою поглиблення знань щодо етичних основ адвокатської діяльності.
2. Законспектувати Правила адвокатської етики 2017 р.
3. Знайдіть посібник «Советник, которому доверяют», складений американськими адвокатами Девідом Майстером, Чарльзом Гріном та Робертом Галфордом. Підготуйте конспект основних тез, викладених у даному посібнику.
4. Вивчіть рішення Європейського суду з прав людини у справі «Моріс проти Франції» від 23 квітня 2015 р. Зробіть ґрунтовний юридичний аналіз даного рішення. URL: <https://cedem.org.ua/library/rishennya-velykoyi-palaty-yespl-u-spravi-moris-proty-frantsiyi/>.
5. Здійснить пошук рішень Європейського суду з прав людини, які стосуються критики адвокатами судової системи. Якими є критерії Європейського суду з прав людини при визначенні допустимих меж такої критики з боку адвокатів?

Практичні завдання:

1. Знайдіть рішення ККС ВС у справі №607/9498/16-к. У цій справі вироком суду особу засуджено за ч. 1 ст. 258-3 та ч. 2 ст. 258-5 КК України.

Розглянувши касаційну скаргу захисника обвинуваченого, ККС ВС вказав наступне. Відповідно до Розділу IV КПК України участь обвинуваченого під час судового розгляду обов'язкова. Однак, згідно з ч. 3 ст. 323 КПК України судовий розгляд щодо злочинів, зазначених у ч. 2 ст. 297-1 КПК України, може здійснюватися за відсутності обвинуваченого (*in absentia*). При цьому за клопотанням прокурора при наявності доказів обізнаності обвинуваченого щодо кримінального провадження суд постановляє ухвалу про здійснення спеціального судового провадження.

У цій справі ККС ВС виявив такі порушення:

- ✓ відсутні докази, що засудженому відомо про судовий розгляд справи та/або про відмову від права приймати участь у розгляді;
- ✓ призначений адвокат неналежним чином здійснював захист, а саме:
 - не заявляв заяв чи клопотань;
 - погоджувався зі всіма клопотаннями сторони обвинувачення, тому судовий розгляд був однобічним та упередженим;
 - не заперечував проти спеціального судового провадження, хоча засуджений належним чином не повідомлений про нього;
 - зазначив про неможливість висловити думку щодо вини відсутньої особи;
 - не зустрічався із підзахисним, не узгоджував лінію захисту.

Отже, ККС ВС дійшов висновку, що фактично захисник не здійснював захист від обвинувачення. Наведене є істотним порушенням кримінального процесуального закону, порушенням права на захист, що перешкодило суду ухвалити законне і обґрунтоване судове рішення. Відповідно, оспорювані рішення були скасовані, а справу направлено до суду першої інстанції.

Здійсніть детальний аналіз зазначеної справи, звернувшись до тексту рішення ККС ВС у справі №607/9498/16-к. Які порушення Правил адвокатської етики мали місце з боку адвоката? Чи слід притягати адвоката до дисциплінарної відповідальності у такій ситуації? Яка процедура застосування дисциплінарних стягнень до адвоката?

2. Фінансова установа поскаржилася на адвоката до регіональної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії. Суть скарги полягала в тому, що правник

кілька років працював у банку на посаді заступника начальника юридичної служби, але був звільнений у зв'язку зі скороченням. Разом з ним під скорочення потрапило ще з десяток банківських службовців. Уважаючи звільнення незаконним, юрист оскаржив його в суді. Оскільки він мав адвокатське свідоцтво, до нього по допомогу звернулися й інші звільнені, інтереси яких він погодився представляти перед Фемідою. Банк закидав адвокату, що той, захищаючи клієнтів, використовував у спорах (посилався та надавав суду) конфіденційні документи, до яких мав доступ, перебуваючи на посаді. Більше того, окремі папери, на переконання скаржника, були лише проектами документів, тож узагалі не могли покидати стін установи. Таким чином, у діях колишнього працівника банк убачав наявність конфлікту інтересів і вимагав на цій підставі притягти того до дисциплінарної відповідальності. Сам адвокат закиди заперечував і у свою чергу звинувачував фінустанову в переслідуванні. Урешті правник поскаржився до Європейського суду з прав людини на невиконання рішень національних судів. На підставі акта ЄСПЛ Велика палата Верховного Суду поставила у справі крапку. Юрист переконував, що документи, які він подавав до судів на свій захист та захист інших звільнених, не мали жодної конфіденційності. Вони були доступні для банківських службовців, і ті, оскільки перебували на робочих місцях, передавали їх адвокату. Більше того, жоден документ не піддавався сумнівам з боку суду, а представники банку не заявляли правникові відводу на підставі наявності конфлікту інтересів.

Оцініть дії адвоката з точки зору дотримання ним Правил адвокатської етики. Чи були у даній ситуації порушення адвокатської таємниці? Чи мав місце у такій ситуації конфлікт інтересів? Яке рішення має ухвалити кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури по цій справі?

3. *На розгляді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду перебувала справа щодо оскарження рішень кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури у справі адвоката, якого обвинуватили у неправомірній співпраці з правоохоронними органами. Проаналізуйте обставини справи і визначте, чи було у даному випадку порушення Правил адвокатської етики з боку*

адвоката. Яке рішення має ухвалити Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду за наслідками розгляду справи? Складіть проект постанови суду:

Особа звернулася до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури з позовом, у якому просила суд визнати протиправним та скасувати рішення ВКДКА в частині відмови у задоволенні скарги щодо скасування рішення дисциплінарної палати КДКА та рішення КДКА про притягнення до дисциплінарної відповідальності у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю адвоката. Свої вимоги позивач обґрунтовує тим, що оскаржуване рішення порушує його права та охоронювані законом інтереси, є протиправним і необґрунтованим у зв'язку з відсутністю порушення ним присяги адвоката України, Правил адвокатської етики та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Позивач посилається на те, що в оскаржуваному рішенні конкретно не вказано, які його дії як адвоката мають ознаки дисциплінарного проступку в розумінні ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов залишено без задоволення. Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції, з висновками якого погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що за результатами розгляду скарги позивача та матеріалів перевірки Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури було правомірно прийнято рішення про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю.

Мотивуючи касаційну скаргу, позивач посилався на те, що оскаржуване рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури суперечить Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Закону України «Про запобігання корупції», з огляду на відсутність в діях позивача складу дисциплінарного проступку та порушень Присяги адвоката і Правил адвокатської етики.

Колегія суддів зазначила, що підставою для звернення адвоката зі скаргою до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури стали його систематичні та грубі

порушення п. 2 ч. 1 ст. 1, ч. 1 ст. 4 та п. 8 ч. 1 ст. 28 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ч. 3 та ч. 4 ст. 6, ч. 2 ст. 7, п. 2.1. ч. 2 ст. 43 Правил адвокатської етики, використання ним свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю з метою вчинення дій, не пов'язаних з професійною адвокатською діяльністю, зокрема систематичних провокацій отримання хабарів шляхом зловживання довірою та у спосіб розкриття адвокатської таємниці, а також сприяння правоохоронним органам у їх викритті. Відповідно до ч.ч. 3, 4 ст. 6 Правил адвокатської етики, адвокат зобов'язаний не допускати у своїй професійній діяльності компромісів, що впливали б на його незалежність, з метою догодити суду, іншим державним органам, третім особам або клієнту, якщо такі компроміси розходяться із законними інтересами клієнта та перешкоджають належному здійсненню адвокатської діяльності. За приписами ч.ч. 2, 3 ст. 7 Правил передбачено, що адвокат не може давати клієнту поради, свідомо спрямовані на полегшення скоєння правопорушень, або іншим чином умисно сприяти їх скоєнню його клієнтом або іншими особами. Адвокат не має права у своїй професійній діяльності вдаватися до засобів та методів, які суперечать чинному законодавству або цим Правилам.

Судом першої та апеляційної інстанції встановлено, що адвокат, в порушення вимог ч. 2 ст. 275 КПК України та п. 3 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», був залучений слідчими органами до негласного (конфіденційного) співробітництва з Генеральною прокуратурою України в рамках кримінального провадження, відомості щодо якого внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Обставини кримінального провадження свідчать про те, що позивач протягом тривалого часу в порушення вимог спеціального законодавства постійно співпрацював з правоохоронними органами з метою протиправного підбурювання інших осіб до вчинення злочинів, провокацій підкупів, для подальшого викриття правоохоронними органами цих осіб.

Також судами попередніх інстанцій встановлено, що позивач тривалий час незаконно співпрацював з правоохоронними органами, будучи адвокатом, що, згідно з вимогами спеціального законодавства, недопустимо. Системність, довготривалість та цілеспрямованість незаконних дій адвоката в особі позивача

свідчить про те, що притягнення його до дисциплінарної відповідальності у вигляді позбавлення свідцтва про право на заняття адвокатською діяльністю було законним та обґрунтованим.

Згідно з ч. 1 ст. 19 Правил адвокатської етики адвокату забороняється приймати доручення, якщо результат, якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких клієнт наполягає, є протиправними або якщо доручення клієнта виходить за межі професійних прав і обов'язків адвоката.

Як було встановлено судами першої та апеляційної інстанції, системні та неодноразові дії адвоката свідчать про використання ним свідцтва про право на заняття адвокатською діяльністю не для здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту, як це передбачено п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а для впливу на окремих осіб, з метою схилення до отримання ними неправомірної вигоди для їхнього подальшого викриття та прикриття свідомої співпраці з правоохоронними органами.

4. Громадянин Х. був затриманий за підозрою в участі у незаконній діяльності, пов'язаній з поширенням наркотиків у складі злочинної організації. Йому було надано доступ до адвоката з першого допиту. Але адвокат за призначенням, який надавав правничу допомогу Х. під час перших двох допитів, представляв інтереси також двох інших підозрюваних. Як згодом з'ясувалося, інтереси цих підозрюваних суперечили інтересам Х. (останній зрештою був засуджений, а двоє інших підозрюваних не отримали обвинувального вироку, оскільки, як вбачалося з матеріалів справи, пішли на угоду зі слідством). Через це та інші процесуальні порушення Х. намагався оскаржити свій обвинувальний вирок. Втім, він домогся лише пом'якшення покарання в апеляції, з яким погодився касаційний суд. Тож, Х. звернувся до Європейського суду з прав людини. Він уважав, що оскільки його та інших підозрюваних, які свідчили проти нього, представляв один державний адвокат, таку правову допомогу не можна вважати ефективною, що є порушенням гарантій статті 6 Конвенції.

Проаналізуйте зазначену ситуацію з точки зору дотримання етичних стандартів адвокатської діяльності. Визначте можливі їх порушення. Яке рішення ухвалив Європейський суд з прав людини?

5. *Вивчіть стислий виклад справи, яка перебувала на розгляді Європейського суду з прав людини:*

Громадянин країни К. Х. займав пост керуючого директора великого європейського ритейлера побутової електроніки. У лютому 2011 р прокуратура порушила кримінальну справу стосовно групи осіб (включаючи заявника) за підозрою в отриманні хабара в рамках комерційної діяльності. Ініціатором кримінального переслідування був роботодавець Х. У листопаді того ж року Х. був поміщений під варту, його захищали три адвоката з різних міст країни К. Слідство мало солідний об'єм даних, отриманих в ході телекомунікаційного спостереження, здійснюваного за підозрюваним з липня по лютий 2011 р. Правоохоронні органи проаналізували понад 44 тис. телефонних дзвінків і близько 34 тис. технічних файлів, що відображають діяльність операторів зв'язку. За підсумками розшифрування були обрані стенограми 28 телефонних розмов. Правоохоронці також вилучили близько 14 млн. файлів (електронне листування і інші текстові документи) під час обшуків, з яких понад 1000 згодом були долучені до матеріалів справи.

У листопаді 2011 р захисник громадянина Х. отримав доступ до матеріалів справи, після чого вирішив ознайомитися з аудіофайлами, що містять дані «прослушки» телефонних переговорів. Прокуратура надала доступ до зазначених матеріалів, з якими адвокат міг знайомитися в строго певні години в присутності співробітника поліції. Клопотання адвоката про копіюванні матеріалів було відхилено.

У лютому наступного року прокуратура пред'явила Х. звинувачення по 91 епізоду отримання хабара. Аналогічне звинувачення було пред'явлено восьми іншим фігурантам справи. Через два місяці адвокат Х. клопотав про надання йому 14 млн електронних файлів, вилучених слідством. В результаті він отримав жорсткий диск з даними, прочитати які могла лише спеціальна дорога програма.

Адвокат клопотав про компенсацію йому вартості такої програми. Він також спробував припинити судовий процес у зв'язку з необхідністю вивчення масиву документів. Проте суд відмовився задовольняти клопотання про надання безкоштовної програми, мотивуючи тим, що, оскільки Х. захищають троє адвокатів, він в змозі придбати таку програму. Також було відхилено клопотання про призупинення судового процесу. Суд підкреслив, що інші адвокати не знайомляться із запитаними їм матеріалами у справі. При повторному запиті незашифрованих даних захисник отримав диски з інформацією, яку можна було прочитати за допомогою безкоштовної інтернет-програми.

У грудні 2012 року суд засудив п'ятьох підсудних, включаючи громадянина Х., до позбавлення волі. Останній був засуджений на термін понад 5 років за вчинення 63 епізодів інкримінованого йому діяння. Х. оскаржив вирок, пославшись на те, що суд незаконно відмовив в задоволенні клопотання захисту про призупинення розгляду, оскільки його адвокат не мав достатньо часу і можливостей для ознайомлення з доказами у справі. Апеляція лише частково змінила рішення першої інстанції, виключивши три епізоди у справі. Суд також зазначив, що адвокат мав достатньо часу для вивчення як файлів з «прослуховуванням» переговорів, так і електронних документів.

У скарзі до Європейського Суду Х. вказав на порушення положень ст. 6 (право на справедливий судовий розгляд) Конвенції про захист прав людини і основних свобод. В обґрунтування доводів про те, що судовий розгляд стосовно нього не відповідав принципу рівності сторін, заявник зазначив, що, незважаючи на безперешкодний доступ до аудіофайлів, його захисник був змушений знайомитися з ними в строго відведений час в присутності поліцейського, а надані правоохоронним органом списки дзвінків виявилися марними. Також він додав, що робота адвоката була б ефективніше, якби національні влади надали спеціальну програму для розшифрування файлів.

В запереченнях на скаргу уряд країни К. посилялося на достатню кількість часу у захисту заявника на ознайомлення з матеріалами справи. Також він стверджував, що поліція пішла назустріч адвокату і надала йому не тільки вибірку потрібних

даних, а й кілька списків для полегшення процесу ознайомлення зі справою, хоча не зобов'язана була це робити. На думку уряду, адвокат заявника не скористався можливістю залучити працівників суду до перегляду документів. Держава-відповідач також додала, що тільки один з трьох адвокатів заявника знайомився зі спірними матеріалами справи.

Крім того, уряд країни К. заявив про те, що захисту не було потрібно прослуховувати і читати кожен файл - досить було скористатися відповідними параметрами пошуку для ідентифікації матеріалу, який шукали. В запереченнях зазначалося, що відмова правоохоронних органів надати адвокату дані аудіофайлів і присутність співробітника поліції під час ознайомлення з ними були продиктовані цілями захисту персональних даних третіх осіб. При цьому адвокат міг скористатися допомогою заявника, який міг знайти важливі телефонні дзвінки і їх періоди, а також потрібні електронні файли.

Проаналізуйте зазначену ситуацію з точки зору дотримання етичних стандартів адвокатської діяльності. Визначте можливі їх порушення. Яке рішення ухвалив Європейський суд з прав людини?

Рекомендована література:

1. Стандарти незалежності юридичної професії міжнародної асоціації юристів: прийняті на конференції ТРАВНЯ у вересні 1990 р. в місті Нью-Йорку. URL: <http://bibliograph.com.ua/kodex-9/24.htm>.

2. Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с. С. 20.

3. Висновок № (2013) 16 Консультативної ради європейських суддів «Про відносини між суддями та адвокатами»: прийнятий на 14-му пленарному засіданні КРЕС 13-15 листопада 2013 р. м. Страсбург. URL: [http://rszs.court.gov.ua/userfiles/KRES% 20Vusnovok.pdf](http://rszs.court.gov.ua/userfiles/KRES%20Vusnovok.pdf)

4. Генеральні принципи етики адвокатів були схвалені Правлінням МАЮ у м. Единбурзі (Шотландія) в 1995 р. URL: <http://osvita.batcave.net/generalnyieprintsipyi-etiki-advokatov.html>.

5. Заборовский В.В. Проблемные вопросы соблюдения баланса между авторитетом суда и необходимостью выполнения адвокатом своих профессиональных обязанностей по защите интересов клиента. Власть закона. 2016. № 1. С. 124-134.

6. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, ухвалений делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 р. (з наступ. змінами і доп.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343.

7. Компанейцев С. Професійний обов'язок як структурний елемент деонтологічних засад діяльності адвоката. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 6. С. 115–116.

8. Кони А. Ф. Нравственные начала в уголовном процессе. Т. 4. – М.: Юрид. лит., 1967. - с. 64.

9. Лозовой В.О. Професійна етика юриста / В.О. Лозовой, О.В. Петришин. Х.: Право, 2004. 176 с. С. 10.

10. Мисник Н. Електронні докази в суді: вирішення проблем доказування чи поле для фальсифікацій. Юридична газета. №19 (673). URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/elektronni-dokazi-v-sudi-virishennya-problem-dokazuvannya-chi-pole-dlya-falsifikaciy.html>

11. Молло М. Правила адвокатской профессии во Франции (1842 г.). Перевод с французского / М. Молло – М.: Издание Н.П. Шубинского, 1894. – 98 с.

12. Основні положення про роль адвокатів: прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835;

13. Кухнюк Д. Правила адвокатської етики в законодавстві України про адвокатуру та адвокатську діяльність, <http://tomorrowlawyer.org/wp->

content/uploads/2017/02/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8B38-39-%D0%B8%D0%B7-%E2%84%967557_lite.pdf

14. Постановление Европейского суда по правам человека по делу «Никула против Финляндии» (Nicula v. Finland) от 21.03.2002. URL: http://mmdc.ru/praktika_evropejskogo_suda/praktika_po_st10_evropejskoj_konvencii/europ_practice48/

15. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 р. 9 червня 2017 р., зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf

16. Принципи Міжнародної асоціації юристів (ІВА) щодо поведінки в соціальних мережах для юридичних професій: прийняті 24 травня 2014 року Міжнародною асоціацією юристів.

17. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України № 5076-VI від 5 липня 2012 р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

18. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам Про свободу професійної діяльності адвокатів: від 25 жовтня 2000 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf

19. Сущенко В. Модель професійної культури адвоката: критерії та підходи. Юридична газета. Від 1 лютого 2017 р. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/model-profesiynoyi-kulturi-advokata-kriteriyi-ta-pidhodi.html>.

20. Фіолевський Д. П. Юридична етика: підручник. К.: Алерта, 2011. 288 с. С. 68.

21. Шопфер против Швейцарии: Извлечения из судебного решения от 20 мая 1998 года. Российская юстиция. 2000. № 10. С. 60–61.

22. Дэвид Майстер, Чарльз Грин, Роберт Галфорд. Советник, которому доверяют. Москва, Издательство «Манн, Иванов и Фебер», 2009. 139 с.

23. Кони А.Ф. Нравственные начала в уголовном процессе. Собрание сочинений в 8-ми томах. М.: Юрид. лит., 1967.
24. Защита по уголовному делу, под ред. Е.Ю. Львовой. М., 1999.

ТЕМА 11. Основи взаємодії адвоката з клієнтом

План:

1. Перша зустріч адвоката з клієнтом: правові, етичні та психологічні аспекти. Обставини, які виключають участь у справі адвоката як представника або захисника особи.
2. Проблеми комунікації з клієнтом під час прийняття та виконання доручення клієнта.
3. Довіра і особиста порядність адвоката як основа взаємовідносин адвоката з клієнтом.
4. Угода про надання правової допомоги адвоката з клієнтом.
5. Документи, які посвідчують повноваження адвоката.
6. Обов'язки адвоката перед клієнтом відповідно до Правил адвокатської етики. Відмова адвоката від клієнта та відмова клієнта від адвоката.
7. Етичні аспекти відносин адвоката з клієнтом — юридичною особою.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану літературу з метою детального вивчення основ взаємовідносин адвоката із клієнтом. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.
2. Підготуйте розгорнуті доповіді (презентації) з наступних підтем:
 - а) «Перша зустріч адвоката з клієнтом: правові, етичні та психологічні аспекти».
 - б) «Етичні аспекти комунікації з клієнтом під час прийняття та виконання доручення клієнта».
 - в) «Довіра і особиста порядність адвоката як основа взаємовідносин адвоката з клієнтом».
 - г) «Обов'язки адвоката перед клієнтом: правовий та етичний виміри».

д) «Консультативна робота адвоката: сутність, завдання та різновиди».

е) «Етичні аспекти відносин адвоката з клієнтом — юридичною особою».

є) «Проблеми надання адвокатом інформації клієнту перед укладанням договору про правову допомогу. Обов'язки адвоката».

ж) «Відмова адвоката від вчинення незаконних дій з ініціативи клієнта: підстави та наслідки».

з) «Проблеми укладення договору про надання правничої допомоги з клієнтом».

и) «Гонорар адвоката: правове регулювання та порядок формування».

3. Здійсніть пошук прикладів грубого порушення адвокатом основ взаємодії з клієнтом, що передбачені законодавством. Зробіть повідомлення з цього питання під час заняття.

4. У письмовій формі складіть проект договору про надання правової допомоги адвоката з клієнтом. У договорі повинні бути відображені всі істотні умови такої угоди, які передбачені законодавством про адвокатуру та адвокатську діяльність.

5. В письмовій формі розв'яжіть наступні практичні ситуації (задачі). Надайте розгорнуту аргументацію вашої відповіді з посиланнями на нормативні акти й судову практику:

1) Адвокат був запрошений слідчим до проведення допиту у кримінальній справі, оскільки основний адвокат, який веде цю справу, з об'єктивних причин не зміг прибути на допит. Під час допиту новий адвокат змушував клієнта повністю змінити покази, дані ним під час попередніх слідчих дій. Клієнт заперечував проти цього. Чи правомірні дії адвоката?

2) До адвоката відомого українського політика, обвинуваченого у кримінальному правопорушенні, звернувся детектив Національного антикорупційного бюро України з письмовою вимогою прибути на допит та дати показання щодо винуватості його клієнта у вчиненні резонансних корупційних правопорушень. Якими мають бути дії адвоката?

3) Адвокат був запрошений слідчим до проведення допиту у кримінальній справі, оскільки основний адвокат, який веде цю справу, з об'єктивних причин не

зміг прибути на допит. Під час допиту новий адвокат змушував клієнта повністю змінити покази, дані ним під час попередніх слідчих дій. Клієнт заперечував проти цього. Чи правомірні дії адвоката?

4) В залі судового засідання після завершення розгляду справи за обвинуваченням Величка О.С. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК України, адвокат був обурений винесенням вироку не на користь свого клієнта. В присутності преси він агресивно себе поведив, заявляв, що суд упереджено здійснював розгляд справи, а також нецензурні висловлювання (не в сторону суду чи інших учасників). Чи можна за таких обставин оцінювати дії адвоката, як такі, що порушують Правила адвокатської етики та правову позицію Європейського суду з прав людини у справі «Морріс проти Франції»?

5) В ході судового засідання адвокат під час промови прокурора перебивав останнього і висловлював свої критичні зауваження без дозволу судді на висловлення заперечення. Суддя розцінив це як прояв неповаги до суду і зробив попередження адвокату. В ході подальшого розгляду справи, суддя відмовився задовольняти будь-які клопотання адвоката, посилаючись на те, що «недотримання норм етичності в залі судового засідання адвокатом може свідчити, що заявлені клопотання є формою неповаги до суду з метою затягування процесу, а тому не можуть бути задоволені». Чи правомірно вчинив суд?

6) Адвокат Онищенко Т.Г. надає правову допомогу у кримінальному провадженні обвинуваченому за ч. 2 ст. 185 КК України Вовчику А. О. В ході судового розгляду прокурор заявив клопотання про відвід адвоката. Оскільки постала необхідність допитати свідка Мелехову І.І., якій цей же адвокат надавав правову допомогу як потерпілій в іншому кримінальному провадженні. А тому на думку прокурора тут наявний конфлікт інтересів. Як в даній ситуації має діяти суд?

7) Громадянину М. особі з інвалідністю було призначено захисника з Центру надання БВПД адвоката Б. В ході досудового розслідування адвокат надавав допомогу підзахисному під час проведення слідчих дій, мав з ним декілька конфіденційних побачень, надавав правову допомогу у складенні процесуальних документів. Після підготовчого судового засідання, адвокат повідомив громадянину

М., що для того, аби здійснити «ефективний» захист його інтересів, йому слід укласти договір про надання професійної (правничої) допомоги з адвокатом. Чи правомірні дії адвоката?

Рекомендована література:

1. Організація адвокатури та адвокатська діяльність: навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [І.В.Назаров, Т.Б.Вільчик, О.М. Овчаренко та ін.]. Харків: Право, 2019. 352 с.
2. Організація роботи адвокатури в Україні : навч. посіб. / Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко, А. В. Іванцова та ін.; за заг. ред. І. Є. Марочкина. Харків : Право, 2014.
3. Погорецький М. А. Адвокатура України : підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 368 с.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р., № 5076-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/print>
5. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 р. 9 червня 2017 р., зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf
6. Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії: Практичний посібник. 2-ге вид., стереотип. К.: КНТ, 2008. 788 с.
7. Вільчик Т.Б. Організація роботи адвокатури в Україні: Навч. посіб. Х.: Видавництво «ФІНН», 2006. 304 с.
8. Бакаянова Н.М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти: монографія. Одеса: Юридична література, 2017. 357 с.
9. Бакаянова Н.М. Этические принципы адвокатуры в Украине: Монография. Одесса: Юридическая литература, 2005. 152 с.
10. Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: автореферат на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с. С. 12.

11. Слива Л.В. Консультативна діяльність адвоката як особливий вид адвокатської діяльності. *Адвокатура*. № 6.

URL:file:///C:/Users/forov/Downloads/tsprv_2016_3_19.pdf

12. Бірюкова А. М. Довіра як етична основа відносин адвоката з клієнтом. (міжнародний та вітчизняний вимір). *Вісник кримінального судочинства*. № 3/2017.

URL:https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2017_Birukova.pdf

ТЕМА № 12. Основи діяльності адвоката у кримінальному судочинстві

План:

1. Правові засади діяльності адвоката у кримінальному судочинстві України.
2. Міжнародні стандарти захисту особи у кримінальному судочинстві.
3. Основні засади забезпечення незалежності адвоката у кримінальному провадженні.
4. Адвокат-захисник підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному провадженні. Правові підстави та підстави допуску адвоката до участі у кримінальному провадженні.
5. Адвокат-представник потерпілого у кримінальному провадженні.
6. Адвокат свідка у кримінальному провадженні.
7. Поняття та порядок здійснення адвокатського розслідування. Проблеми участі адвоката у проведенні слідчих дій.
8. Тактика і методика захисту адвокатом підозрюваного, обвинуваченого. Проблема визначення правової позиції захисника у справі.
9. Захисна промова адвоката в суді: структура та зміст.
10. Особливості оскарження вироку суду у кримінальному судочинстві. Роль адвоката при поданні апеляційної та касаційної скарги.
11. Альтернативні процедури врегулювання правових конфліктів у кримінальному судочинстві та роль адвокатури в їх реалізації.
12. Особливості здійснення захисту прав обвинуваченого у суді присяжних.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану літературу з метою детального вивчення правових основ кримінального судочинства. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.

2. Обрати видатного адвоката минулого у сфері кримінального права і судочинства і зробити доповідь про нього.

3. Зробіть письмовий аналіз питання допустимості доказів у світлі Рішення КСУ від 20.10.2011 року № 12-рп/2011 у справі за конституційним поданням СБУ щодо офіційного тлумачення положення ч. 3 ст. 62 Конституції України.

Практичні завдання:

1. Під час здійснення судового розгляду кримінального провадження захисник обвинуваченого Косарева заявив клопотання до суду про виключення з числа дослідження в суді протоколу огляду автомобіля Shkoda Octavia. Захисник мотивував своє клопотання тим, що, по-перше, суд має дослідити всі докази безпосередньо, відповідно до ст. 23 КПК, а отже дослідження протоколу огляду в суді буде суперечити загальній zasadі кримінального провадження безпосередності дослідження показань, речей і документів. Захисник наполягав на безпосередньому огляді автотранспортного засобу. По-друге, адвокат стверджував, що під час огляду слідчий допустив ряд порушень, одним із найсуттєвіших з яких було те, що він неправильно описав у протоколі пошкодження автомобіля, а також дописав у протоколі ті пошкодження, яких насправді не було. Спеціаліст при провадженні огляду запрошений не був.

Суд вислухав думку прокурора, останній вказав на безпідставність вимог захисника, зауважив, що безпосереднє дослідження в суді автомобіля є недоцільним, трудомістким і безглуздим, оскільки це може викликати практичні труднощі через фактичні розміри приміщення залу судових засідань. Протокол огляду є належним доказом, його складено відповідно до закону, підписано учасниками, що брали участь в огляді, зауважень від них не надходило. Окрім того, протокол містить додаток – фототаблицю, що підтверджує зміст протоколу.

Суд відхилив клопотання захисника.

Ситуація 2. Захисник заявив клопотання до суду про виключення з числа дослідження в суді протоколу огляду місця події – ділянки автомобільної магістралі з прилеглою територією. Оскільки, по-перше, це суперечить принципу безпосередності, а по-друге, слідчий неправильно вказав довжину гальмівного шляху на поверхні асфальтового покриття, що має суттєве значення для правильного вирішення кримінального провадження. Прокурор зазначив, що це не є можливим, оскільки той слід давно вже затерся, а також це недоцільно й занадто проблематично, адже на цій ділянці дороги досить жвавий рух транспортних засобів. Суд відхилив клопотання захисника.

Назвіть процесуальні джерела доказів у даній справі. Проведіть класифікацію цих доказів. Розкрийте зміст принципу безпосередності дослідження доказів у кримінальному провадженні. Що таке достовірність доказів, якими засобами можливо посвідчувати достовірність доказів у кримінальному провадженні? Вкажіть, якими способами можна перевірити достовірність доказів у суді. Оцініть дії суду.

2. Захисник підозрюваного Петрова надав слідчому ряд документів: характеристика Петрова з місця роботи; пояснення громадян Олешківця, Козакова, Никонової, які теж давали характеристику окремим рисам характеру підозрюваного; грамота за підписом міського голови за активну участь у громадському житті міста; подяка від директора взуттєвої фабрики за значні досягнення працівника Петрова в трудовій сфері. Слідчий відмовився прийняти названі документи, оскільки вони не стосуються суті кримінального провадження, а також через те, що адвокат не має права самостійно опитувати громадян та збирати докази в рамках кримінального провадження, це є обов'язок слідчого, а не адвоката. Окрім того, слідчий поставив під сумнів достовірність ксерокопій характеристики, подяки та грамоти, а також правдивість наданих пояснень громадян.

Що таке внутрішні властивості доказів? Розкрийте зміст цих властивостей. Назвіть, що є доказами у названій фабулі справи? Оцініть дії слідчого та захисника.

3. Носков обвинувачувався у вчиненні вбивства Ісмаїлова на замовлення. Обвинувачений свою вину заперечував. У судовому засіданні захисник Носкова

надав суду таємно здійснений аудіозапис своєї розмови із гр-ном Заржицьким. Захисник вказав на те, що аудіозапис містить чіткі висловлювання Заржицького про те, що це він замовив убивство. Під час прослуховування запису в суді чітко простежувалися фрази: «...але у слідства на мене нічого немає»; «ви не докажете ніколи вини»; «труп викинуто в болото «Холодне» і він там навіки»; «ви всі бовдури, а ти – начувайся!». Захисник заявив клопотання до суду про долучення цього запису як доказу й просив суд виправдати Носкова. Суд прийняв аудіозапис і доручив проведення його експертизи. Висновком експерта було встановлено, що голос чоловіка на плівці не належить Носкову; тотожність зразків голосу гр-на З. встановлено на 99 %; будь-які зміни на плівку не вносилися.

Ситуація 2. Суд виправдав Носкова. Обвинувачувався Заржицький, який свою вину не визнавав. Прокурор, з-поміж інших, надав суду як доказ аудіозапис, зроблений захисником Носкова. Суд поклав цей аудіозапис в основу обвинувального вироку на підтвердження вини Заржицького.

Ситуація 3. Обвинувачувався Заржицький, який свою вину не визнавав. Прокурор, з-поміж інших, надав суду як доказ аудіозапис, зроблений слідчим під час своєї приватної бесіди із Заржицьким. За змістом запису останній визнавав свою вину. Суд поклав цей аудіозапис в основу обвинувального вироку на підтвердження вини Заржицького.

Ситуація 4. Захисник таємно встановив прослуховувальний пристрій у робочому кабінеті Заржицького. Було зроблено запис розмови останнього із своїм товаришем Бурштином, якого той просив «пошвидше прибрати Ісмаїлова». Суд поклав цей аудіозапис в основу обвинувального вироку на підтвердження вини Заржицького.

Оцініть наданий аудіозапис на предмет його належності, достовірності, допустимості та достатності. Яке доказове значення має цей аудіозапис? Чи можна використовувати цей доказ: а) для спростування обвинувачення та доведення невинуватості Носкова; б) для доведення вини Заржицького? Яку тактику і стратегію має обрати захисник у цих ситуаціях?

4. У судовому розгляді кримінального провадження по обвинуваченню Крицької у вчиненні незаконного збуту наркотичних засобів (ч. 1 ст. 307 КК України) був викликаний свідок Л. Л. є оперативним працівником, що здійснював оперативну закупку наркотичного засобу в Крицької. Під час проведення перехресного допиту Л. захисник поставив ряд запитань, на які Л. відповідав досить поверхнево. Так, Л. не зміг згадати, в який день відбулася подія, в чому була одягнута Крицька в момент вчинення злочину, з якої саме кишені дістала наркотичний препарат, а також якого кольору була речовина, що містилася в пакетику. Л. стверджував, що саме Крицька вчинила злочин, це він добре запам'ятав, але деталей уже не пам'ятає, оскільки події відбулися досить давно – декілька місяців тому; окрім цього, він майже щодня проводить по декілька оперативних закупок, і тому не в змозі пам'ятати всіх деталей достеменно точно. Проте Л. зауважує, що він повністю підтверджує свої показання, дані ним на досудовому слідстві, дані добровільно й достовірно точно, із зазначенням усіх деталей тих обставин.

Суд поставив під сумнів показання Л. і не став використовувати ні протокол його допиту на досудовому розслідуванні, ні протокол проведення контролю за вчиненням злочину. Було постановлено виправдувальний вирок.

Проаналізуйте вказану ситуацію з точки зору засад кримінального провадження та його завдань. Назвіть способи перевірки доказів у суді. Як мають бути оцінені показання Л. та протокол проведення негласної слідчої (розшукової) дії? Оцініть дії суду.

5. Під час здійснення досудового розслідування слідчий перед тим, як допитати потерпілого, не повідомив його про можливість відмовитися від дачі показань, а також про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань. На підставі показань потерпілого слідчим (за ухвалою слідчого судді) було проведено обшук приміщення, де були знайдені викрадені цінності.

Під час судового засідання захисник подав до суду клопотання про визнання показань недопустимим доказом, оскільки вони отримані з порушенням вимог закону, а також з порушенням прав особи на досудовому розслідуванні. У зв'язку з

цим адвокат подав також клопотання про визнання недопустимим доказом і знайдених цінностей, що впливає із ст. 87 КПК.

Допитаний у суді потерпілий зазначив, що він знав про своє право відмовитися від дачі показань і про обов'язок дати правдиві показання, але зовсім не бажав мовчати чи говорити неправду; навпаки, бажав сприяти розслідуванню злочину шляхом дачі правдивих показань, адже це стосується, перш за все, його інтересів.

Суд відмовив у задоволенні клопотання захисника.

Ситуація 2. Слідчим не було повідомлено одного з підозрюваних – співучасників учиненого злочину – про можливість відмовитися від дачі показань, а також про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань. Іншим обвинуваченим під час судового розгляду було подано клопотання про визнання цих показань недопустимим доказом. Однак перший обвинувачений зазначив, що він знав про своє право відмовитися від дачі показань і про обов'язок дати правдиві показання, але зовсім не бажав мовчати чи говорити неправду.

Суд відмовив у задоволенні клопотання другого обвинуваченого.

Для кого в кримінальному провадженні дача показань є правом, а для кого – обов'язком? Чому? Яке значення має попередження про права та обов'язки особи перед проведенням допиту? Дайте правову оцінку рішенням суду в обох випадках.

6. У судовому засіданні адвокат заявив клопотання про виклик свідка обвинувачення для допиту. Прокурор зазначив, що свідок, на жаль, помер, про що мається відповідний документ. Однак у матеріалах провадження містяться протоколи його допиту, аудіо- та відеозаписи, на яких цей свідок давав показання під час досудового розслідування. І тому немає підстав для того, щоб піддати сумніву достовірність наданих показань свідка.

Враховуючи виключність та непереборність обставин, що є причиною для неможливості допиту свідка в суді, суд використав аудіо- та відеоматеріали (документи як докази) для постановлення обвинувального вироку.

Ситуація 2. За таких же обставин аудіо- та відеоматеріали (документи), на яких містяться показання свідка захисту, надав захисник. Суд їх використав для постановлення виправдувального вироку.

Ситуація 3. Свідок не з'явився до суду для дачі показань з поважної причини (перебуває у відрядженні, доглядає за малолітньою дитиною тощо). У зв'язку з цим, а також задля забезпечення розумних строків кримінального провадження, суд використав показання свідка, що зафіксовані на аудіо- та відеоносіях та в протоколі під час судового розгляду та постановлення рішення.

Вирішіть питання про допустимість використання в суді наданих доказових матеріалів, зокрема показань свідка, наданих під час досудового розслідування. Оцініть дії суду. У чому полягає зміст та значення вимоги безпосередності досліджень показань у суді?

7. Єліну було повідомлено про підозру в даванні хабара Нураєву. Єлін винуватим себе не визнає і поясним, що з Нураєвим ніколи не зустрічався і не знає його. При обшуку у квартирі Єліна знайдено лист Нураєва, в якому останній призначив Єліну місце для зустрічі в певний час.

Чи буде лист Нураєва, знайдений при обшуку, документом або речовим доказом? Що повинен зробити слідчий з виявленим при обшуку листом Нураєва? Яку стратегію захисту має обрати захисник Єліна?

8. Громадяни Осипов та Петренко підозрювались у вчиненні у співучасті розбійного нападу на громадянку С. На допитах вони свою вину заперечували. Під час чергового допиту Осипова слідчий показав йому підписаний протокол допиту Петренка, у якому той зізнався у вчиненому, при цьому всю вину переклав на Осипова. Слідчий наполягав на визнанні своєї вини Осиповим, оскільки «немає сенсу вже мовчати», а щире каяття буде використане для пом'якшення вини. Адвокат Осипова не заперечував. Осипов визнав свою вину, розповів, як усе було насправді. У судовому засіданні Осипов підтвердив свої показання, однак виявилось, що Петренко своєї вини не визнавав, жодних показань ні під час досудового розслідування, ні в суді не давав, жодних паперів не підписував.

Ситуація 2. Петренко дійсно дав свої показання і підписав протокол допиту. Але в суді виявилось, що під час допиту Петренка слідчий застосував до нього фізичний примус, внаслідок чого той і зізнався.

Чи було в даному разі порушено закон? Чи було порушено під час допиту право на захист? Чи були порушені інші права чи свободи особи під час проведення допиту? Якщо так, то які? Чи можна вважати показання Осипова допустимим доказом?

Рекомендовані нормативні акти:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Конституція України 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
5. Правила адвокатської етики / Затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року 09 червня 2017 р. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf.
6. Основні положення про роль адвокатів: ООН; Положення, Міжнародний документ від 01.08.1990, режим доступу: URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_835.
7. Рішення Ради адвокатів України № 74 «Про затвердження роз'яснення щодо гарантій адвокатської діяльності та окремих умов дисциплінарної відповідальності». URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-02-26-r-shennya-rau-74_56ebaf5d9f6da.pdf.
8. Рішення Ради адвокатів України № 71 Про надання роз'яснень практичних питань реалізації Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо організаційних форм адвокатської діяльності. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2014.07.04-05-rishennya-71.pdf>.
9. Про застосування амністії в Україні Закон України від 01.10.1996 № 392/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/392/96-%D0%B2%D1%80>.

10. Про амністію у 2016 році Закон України від 22.12.2016 № 1810-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1810-19>.

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування. Закон України від 16.11.2017 № 2213-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2213-19/paran14#n14>.

12. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2015 № 1350/5). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

13. Інструкція з організації реагування органів внутрішніх справ на повідомлення про кримінальні правопорушення, інші правопорушення, надзвичайні ситуації та інші події, затверджена наказом МВС України від 22.10.2012 № 940. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0054-13>.

14. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/936/1687/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

15. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС України від 06.11.2015 № 1377. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

16. Інструкція з організації обліку та руху кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Національної поліції України, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 14.04.2016 № 296. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE29014.html.

17. Інструкція про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та

про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13.07.2016 № 654. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE29217.html.

Рекомендована література:

1. Адвокат: навички професії: практ. посіб. / Я. П. Зейкан. 2-ге вид., стер. К.: КНТ, 2008. 788 с.
2. Адвокатура України: навч. посіб. для студ. / уклад.: О. С. Котуха; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л., 2013. 303 с.
3. Біцай А.В. Участь адвоката у медіації / Монографія (за заг. ред. О.Г.Яновської). Київ, 2017.238 С.
4. Бозров В. М., Костовская Н. В. Судебное решение и оценка доказательств по уголовному делу : монография. М.: Юрлитинформ, 2013. 60 с.
5. Вапнярчук В. В. Сторона кримінально-процесуального доказування . Вісн. Акад. прав. наук України. 2012. № 1 (68). С. 217 – 223.
6. Гончаренко В. Г. Доказування в кримінальному провадженні: науково-практичний посібник. К.: Прецедент, 2014. 42 с.
7. Грошевий Ю. М., Фомін С. Б. Кримінально-процесуальне доказування та оперативно-розшукова діяльність: Навчальний посібник. Х.: Право, 2010. 112 с.
8. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Х.: Пр; 2013.-824 с.
9. Кримінальний процес: підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 544 с.
10. Кримінально-процесуальні гарантії діяльності адвоката: моногр. / Л. Д. Удалова, С. Л. Савицька. Київ: КНТ,2014. 170 с.
11. Лотоцький М.В. Адвокатура як суб'єкт запобігання злочинам: автореф. дис. на здбуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Запоріжжя, 2012. 20 с.
12. Ляш А. О. Поняття доказів у кримінальному процесі. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2012. № 2(6)

13. Погорецький М. А. Адвокатура України : підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 368 с.
14. Стоянов М. М. Порухення процесуальної форми та визнання відомостей недопустимими у кримінальному провадженні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-2. С. 319—321.
15. Теорія доказів: підручник / К. В. Антонов, О. В. Сачко, В. М. Тертишник, В. Г. Уваров / За заг. ред. В. М. Тертишника. Київ: Алерта, 2015. 294 с.
16. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Особлива частина: підручник. Академічне видання. Підручник. Київ: Алерта, 2014. 420 с.
17. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Видання 13-те доповн. і перероб. К.: Правова єдність, 2017. 824 с.
18. Яновська О. Г. Змагальні засади процесу доказування в кримінальному провадженні. *Юрид. Україна*. 2013. № 8. С. 77-82.

ТЕМА № 13. Основи діяльності адвоката у цивільному судочинстві та у процесі медіації

План:

1. Правові засади діяльності адвоката у цивільному процесі: поняття та види.
2. Організація роботи адвоката в цивільному процесі під час представництва інтересів фізичних та юридичних осіб. Формулювання та узгодження із клієнтом правової позиції по справі.
3. Підстава представництва адвокатом прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб в суді. Права й обов'язки адвоката - представника позивача, відповідача, третіх осіб.
4. Обставини, що виключають участь адвоката у цивільному судочинстві. Способи запобіганню конфлікту інтересів адвокатом.

5. Організація діяльності адвоката при підготовці до участі в розгляді цивільних справ. Складання позовної заяви, інших документів. Структура та зміст позовної заяви. Підготовка та подання письмових доказів разом з позовною заявою.
6. Діяльність адвоката на стадії судового розгляду цивільних справ. Доказова діяльність адвоката у цивільному судочинстві.
7. Промова адвоката в суді.
8. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень в апеляційній інстанції. Особливості цивільної юрисдикції.
9. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень в касаційній інстанції. Особливості цивільної юрисдикції.
10. Особливості адвокатської діяльності при альтернативному вирішенні спорів у цивільному судочинстві. Роль адвоката під час укладення мирової угоди.

Завдання для самостійної роботи:

1. Ознайомитися з рекомендованою літературою із метою поглиблення знань щодо основ діяльності адвоката у цивільному судочинстві.
2. Законспектувати висновки, які вам подобаються на підставі опрацьованої літератури.
3. Обрати видатного адвоката минулого у сфері цивільного права та зробити доповідь про нього.
4. Знайдіть посібник Національної асоціації адвокатів України «Підготовка адвоката до цивільного процесу, 2017», складений відомим адвокатом Я. П. Зейканом. Підготуйте конспект основних тез, викладених у даному посібнику.

Практичні завдання:

1. Гр-н А. взяв у гр-на Б. у борг гроші у сумі 20 000 грн. на строк 6 місяців під 50% річних, але після закінчення зазначеного строку гроші не повернув, посилаючись на те, що його обдурили і продали йому неякісний товар, який А. планував продати і, таким чином, заробити прибуток собі та віддати борг з відсотками гр-ну Б.

Гр-н А., втративши надію на повернення боргу, звернувся до адвоката.

Дайте правову оцінку діям гр-н А. і Б. Розрахуйте суму заборгованості по закінченню 1 року після отримання грошей. Підготуйте проект позовної заяви до суду.

2. Гр-нка Д. несвоєчасно здійснює о плату за опалення квартири. Комунальне підприємство «Харківські теплові мережі» звернулося до суду та отримало судовий наказ про стягнення заборгованості з гр-нки Д.

Гр-нка Д., отримавши судове рішення, не погодилася із ним, тому що на протязі опалювального сезону у неї в квартирі опалювальні батареї були холодні, а в квартирі температура повітря не піднімалася вище 12 градусів тепла.

Для вирішення спору, що виник, Д. звернулася до адвоката. Дайте правову оцінку ситуації, що склалася. Підготуйте процесуальний документ, якщо є в цьому необхідність.

3. Гр-н К., якому виповнилося 70 років, звернувся до адвоката з проханням скласти скаргу на бездіяльність нотаріуса, який відмовився оформити договір дарування двокімнатної квартири на онука, якому виповнилося 17 років. При цьому К. повідомив, що він є основним квартиронаймачем і власником квартири, оскільки отримав її після 25 років роботи на підприємстві ХТЗ.

Під час проведення консультації адвокату стало відомо, що ця квартира була приватизована у 1994 році на гр-на К. і на його дружину гр-нку Ц. і в цей час право власності на квартиру залишається зареєстрованим на цих обох осіб. Гр-нка Ц. шість років тому померла, не залишивши заповіту.

Дайте правову оцінку ситуації, що склалася. Складіть проект позову до суду, якщо в цьому є необхідність.

4. Адвокат В. представляє в суді інтереси позивачки К. у справі про поділ спадкового майна. У судовому засіданні адвокат заявив клопотання про затвердження мирової угоди (сторонами в якій виступав він та відповідач). Суддя відмовив в укладенні мирової угоди, оскільки, на його думку, такий важливий крок має право здійснити лише позивачка особисто, а її адвокат - ні.

Чи має право адвокат укласти мирову угоду?

Чим підтверджуються його повноваження? (Відповідь має бути обґрунтована відповідно до чинного цивільного процесуального законодавства України). Визначте, яким документом підтверджуються повноваження адвоката, та складіть його.

5. До адвоката звернувся С. з проханням оскаржити дії державного виконавця, що в порядку примусового виконання прибув до місця проживання боржника, тобто до нього, для опису майна і накладення арешту о 22 годині 20 хвилин. Вдома була його дружина, яка не відчинила квартиру, пославшись на пізній час. Через півгодини держвиконавець з'явився з понятими і, зламавши дверний замок, зайшов до квартири і описав меблевий гарнітур, телевізор, піаніно, книжкову шафу, 2 ліжка і 2 столи (на загальну суму 4 тис. грн.). Розмір боргу становить 700 грн. Дружина просила залишити сім'ї стіл для обідів, і гітару 16 -річного сина, оскільки він є учасником молодіжного ансамблю і гітара йому потрібна для концертів. Проте держвиконавець прохання залишив без задоволення.

Чи правомірні дії державного виконавця? Дайте висновок у справі і складіть скаргу на дії державного виконавця. Яку відповідальність буде нести держвиконавець? Якими мають бути дії адвоката в даній ситуації?

6. За юридичною консультацією до адвоката звернувся Кротов. Він розповів, що у жовтні 2016 р. було винесено рішення суду, за яким він був зобов'язаний відшкодувати збитки, заподіяні дорожньо-транспортною подією. У грудні 2016 р. було відкрито виконавче провадження за виконавчим листом про стягнення 5 тис. грн. на користь Ткачова. Державний виконавець почав виконувати виконавчий документ тільки в березні 2017 р. За цей місяць він тричі приходив для здійснення виконавчих дій. Однак Кротов не відкривав двері держвиконавцю, пояснюючи це тим, що рішення суду незаконне і виконувати його він не має наміру. Державний виконавець, з'явившись для здійснення дій щодо примусового виконання в четвертий раз, зламав двері в квартиру Кротова за допомогою співробітників ЖЕУ і зробив опис майна на суму 5400 грн. Кротов вважає, що його майну діями держвиконавця заподіяно збитки на суму 650 грн., і вважає його дії незаконними, тому що минув шестимісячний строк, відведений для виконання документа.

Оцініть правомірність дій державного виконавця. Які дії адвоката в цій ситуації?

7. 22 вересня 2016 р. адвокат - представник Мішиної звернувся до місцевого районного суду м. Донецька з позовом проти Мішина про розірвання шлюбу і стягнення аліментів на неповнолітню дочку Олену. Позов мотивований тим, що Мішин у грудні 2015 р. залишив родину і не надає ніякої матеріальної допомоги. У позовній заяві позивачка вказала, що Мішин П.В., 1982 р. народження, живе за адресою: м. Донецьк, вул. Блюхера, 18, кв. 20, працює токарем на ДМЗ. Відповідач у судові засідання не з'явився, хоча повістки йому були вручені. Питання по кейсу:

Укажіть дії суду, якщо до позовної заяви не були докладені документи, котрі засвідчують повноваження представника. Який процесуальний документ має бути винесений, підготуйте його проект? Чи може в даному випадку бути ухвалене заочне рішення, і за яких умов?

8. Адвокат С. - представник Федоренко А., звернувся до суду із заявою про визнання її чоловіка Федоренко Б. обмежено дієздатним на тій підставі, що він систематично зловживає спиртними напоями і не приносить додому заробітної плати, виносить з будинку речі і пропиває їх. На утриманні позивачки знаходяться двоє неповнолітніх дітей і непрацездатна мати. У судовому засіданні інспектор відділу соціального захисту, залучений як представник органа опіки і піклування, зробив висновок: "Заяву Федоренко потрібно задовольнити, тому що заробітна плата дружини невелика, у родині двоє неповнолітніх дітей, поведження чоловіка ставить родину у тяжке матеріальне становище". Федоренко Б. у судові засідання не з'явився, проте повістку в суд одержав. Суд визнав Федоренко Б. обмежено дієздатним. Згодом представник Федоренко Б. оскаржив рішення суду.

Чи правомірно вирішив суд? На яких підставах і хто запросив представника органу опіки і піклування?

Підготуйте проекти документів:

- *Заяву про визнання обмежено дієздатним.*
- *Ухвалу суду про залучення в процес представника органа опіки і піклування.*

- *Ухвалу суду про призначення експертизи.*
- *Судове рішення.*
- *Апеляційну скаргу.*

9. Обмежено-дієздатна особа С., звернулася до адвоката М. з проханням бути її представником у цивільній справі. Адвокат М. запропонував укласти з ним договір про надання правової допомоги. Дайте правову оцінку діям адвоката та обмежено-дієздатній особі.

Чи мав право адвокат укласти з такою особою договір про надання правової допомоги? Чи має обмежено-дієздатна особа ті ж самі права, що і дієздатна особа?

10. У квітні 2002 року, дільничний інспектор міліції лейтенант Петринчук отримав термінове повідомлення від мешканців одного з багатоквартирних будинків його підвідомчої ділянки про те, що з сусідньої квартири відчувається сильний запах газу. Інспектор міської газової організації, в присутності Петринчука, виміряв концентрацію газу в коридорі відповідного під'їзду будинку і склав акт про те, що дійсно є виток, є загроза вибуху, який може пошкодити весь будинок та потребує негайного усунення. Петринчук зламав двері в квартиру і зайшов до неї разом з інспектором, який усунув течію газу. З'ясувалося, що квартира є повністю пустою та покинутою господарями. Всі сусіди одностайно пояснили, що з грудня 1999 року вони не бачили власницю квартири Іваненко і взагалі, щоб хто-небудь заходив до квартири.

Петринчук, який не мав власного житла та мешкав з дружиною та 2-річним сином в кімнаті гуртожитку управління МВС, прийняв рішення вселитись до кинутої квартири. У травні 2002 року, він переїхав до неї, перевіз дружину і сина, погасив всі пов'язані з квартирою борги за комунальні послуги, електроенергію та газ починаючи з грудня 1999 року, розпочав сплачувати поточні платежі за комунальні послуги, електроенергію та газ.

У жовтні 2006 року, в Петринчука та його дружини народилась донька.

У квітні 2010 року, міський прокурор подав позов до Петринчука, його дружини, сина і доньки про виселення та визнання квартири власністю територіальної громади міста.

В суд з'явилась громадянка Іваненко, яка пред'явила договір купівлі-продажу, за яким придбала цю квартиру в травні 1996 року. Вона стверджувала, що з грудня 1999 постійно мешкає в Чехії, оскільки одружилась з громадянином Чехії. Особисто мешкати у власній українській квартирі вона не планує, проте категорично заперечує проти втрати права власності на неї, адже має намір її продати. Витрати щодо квартири, сплачені Петринчуком за комунальні послуги, газ та електроенергію з грудня 1999 року, вона згодна йому відшкодувати, якщо він разом з членами родини негайно добровільно виселиться з квартири. Витрати Петринчука за цей же час на поточні ремонти квартири вона відшкодувати не буде, оскільки не просила нічого ремонтувати.

У червні 2010 року, Іваненко вступила в цивільну справу, що була порушена за позовом прокурора, як третя особа з самостійними вимогами, заявивши позов про витребування квартири з незаконного володіння Петринчука, його дружини, сина і доньки.

Проаналізуйте лінію захисту по даній справі. Складіть проект мотивувальної та резолютивної частин рішення суду (без вступної частини).

Рекомендовані нормативні акти:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
2. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р., № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
3. Цивільний процесуальний кодекс України: від 18 березня 2004 р., № № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
4. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_835.

5. Правила адвокатської етики, затв. Звітно-виборчим з'їздом адвокатів України 9.06.2017 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf

Рекомендована література:

1. Комаров В.В. Курс цивільного процесу: Підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. Х.: Право, 2011. 1352 с.

2. Погорецький М. А. Адвокатура України : підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 368 с.

3. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія. Харків: Право, 2015. 400 с.

4. Біцай А.В. Участь адвоката у медіації / Монографія (за заг. ред. О.Г.Яновської). Київ 2017. 238 С.

5. Зейкан Я.П. Адвокат: цивільні справи: методичні поради. Х., 2012. 688с. (Бібл-ка "АО "ЧіП").

6. Медіація у професійній діяльності юриста: Підручник. / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.]; за ред. Наталі Крестовської, Луїзи Романадзе.— Одеса: Екологія, 2019. 456 с.

7. Жан А. Миримановф, Франсис Курвуазье. Медиация в вопросах и ответах / перевод с французского Алексейцевой Т. А. / под ред. Гайдаенко Шер Н.И. Женева. 2014. 28 с.

8. Рябець М.М., Зейкан Я.П., Тихоненко І.В. Як досягти успіху в цивільній справі? Х., 2006. 315с.

9. Сакара Н. Право на справедливий судовий розгляд та національна практика цивільного судочинства. Право України. 2011. № 10. С. 31-32.

Тема № 14. Основи діяльності адвоката у господарському та адміністративному судочинстві

План:

1. Правова регламентація і підстави участі адвоката у господарському судочинстві.

2. Організація роботи адвоката в ході досудового врегулювання та вирішення господарських спорів. Права адвоката в господарському судочинстві. Підтвердження повноважень адвоката в господарському судочинстві.

3. Методика й тактика захисту юридичної особи адвокатом в господарському судочинстві.

4. Проблеми формулювання адвокатом правової позиції у справі при поданні позову до господарського суду. Робота адвоката з доказами в господарському судочинстві.

5. Адміністративне судочинство: мета, завдання і основоположні принципи. Система адміністративних судів.

6. Процесуальний статус адвоката в адміністративному судочинстві. Права та обов'язки адвоката. Підтвердження повноважень адвоката в адміністративному судочинстві.

7. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень в апеляційній інстанції. Особливості господарської та адміністративної юрисдикцій.

8. Правова допомога адвоката при перегляді судових рішень в касаційній інстанції. Особливості господарської та адміністративної юрисдикцій.

9. Представництво адвокатом інтересів осіб при розгляді справ про адміністративні правопорушення.

10. Проблеми формулювання адвокатом правової позиції при розгляді справ про адміністративні правопорушення.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Проаналізувати рекомендовану літературу з метою детального вивчення основ діяльності адвоката у господарському та адміністративному судочинстві. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.

2. Знайти наукову статтю з проблем діяльності адвоката в господарському або адміністративному судочинстві й зробіть анотацію зазначеної статті.

3. Здійсніть пошук рішень Європейського суду з прав людини, які стосуються діяльності адвоката в господарському або адміністративному судочинстві. Зробіть презентацію відповідної правової позиції Європейського суду з прав людини під час

практичного заняття. Обґрунтуйте своє власне ставлення до проблеми, піднятої в рішенні Європейського суду з прав людини.

4. Здійсніть пошук рішень Верховного Суду, які стосуються діяльності адвоката в господарському або адміністративному судочинстві. Зробіть презентацію відповідної правової позиції Верховного Суду під час практичного заняття. Обґрунтуйте своє власне ставлення до проблеми, піднятої в рішенні Верховного Суду.

Теми рефератів:

1. Повноваження адвоката в адміністративному судочинстві.
2. Методика й тактика захисту особи адвокатом в адміністративному судочинстві.
3. Проблеми формулювання адвокатом правової позиції у справі при поданні адміністративного позову.
4. Повноваження адвоката в господарському судочинстві.
5. Методика й тактика захисту юридичної особи адвокатом в господарському судочинстві.
6. Проблеми формулювання адвокатом правової позиції у справі при поданні позову до господарського суду.
7. Повноваження адвоката при розгляді справ про адміністративні правопорушення.
8. Тактика захисту особи адвокатом при розгляді справ про адміністративні правопорушення.
9. Проблеми формулювання адвокатом правової позиції при розгляді справ про адміністративні правопорушення.

Практичне завдання:

1. Гр-н Д. звернувся до адвоката К. за правової допомоги у адміністративній справі. При цьому він наполягав, що сплатить адвокату гонорар лише у випадку позитивного рішення суду. Адвокат К. відмовився укласти договір про надання правової допомоги, оскільки не може на 100 відсотків гарантувати позитивне рішення суду.

Чи правильно вчинив адвокат? В яких випадках адвокат мусить відмовитися від укладання договору про надання правової допомоги? Які особливості договору про надання правової допомоги?

Нормативні акти та рекомендована література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
3. Правила адвокатської етики, затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. Інтернет ресурс. Режим доступу: <http://unba.org.ua/>
4. Муза О.В. Деякі аспекти використання медіації в адміністративному судочинстві України. Університетські наукові записки. 2011, № 4(40). С. 239-244.
5. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [Т. Б. Вільчик, І. В. Назаров, О. М. Овчаренко та ін.]. Харків : Право, 2021. 448 с.
6. Погорецький М. А. Адвокатура України: підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 365.
7. Святоцька В.О. специфіка правового статусу адвоката та проблемні питання його участі в господарському процесі: аналіз українського законодавства й адвокатської практики. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 1(7), 2015. С. 38-42.
8. Чудик Н. Правовий статус адвоката в адміністративному судочинстві. Актуальні проблеми правознавства. Випуск 2. 2016 р. С. 77-82.

Тема № 15. Основи діяльності адвоката у системі безоплатної правової допомоги

План:

1. Інститут безоплатної правової допомоги: правова природа та особливості адміністрування.

2. Сутність конституційного права на безоплатну правову допомогу.
3. Міжнародні стандарти БПД та правове забезпечення права на БПД в Україні.
4. Принципи державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги (принцип верховенство права; законність; доступність безоплатної правової допомоги; забезпечення якості безоплатної правової допомоги; гарантоване державне фінансування).
5. Коло суб'єктів, наділених правом надання безоплатної вторинної правової допомоги.
 6. Безоплатна первинна правова допомога.
 7. Безоплатна вторинна правова допомога.
 8. Система органів і установ, що надають безоплатну вторинну правову допомогу.
 9. Управління системою надання безоплатної правової допомоги та її фінансування.
 10. Система безоплатної правової допомоги у зарубіжних країнах.

Теми рефератів:

1. Міжнародні стандарти безоплатної правової допомоги.
2. Право на безоплатну первинну правову допомогу.
3. Право на безоплатну вторинну правову допомогу.
4. Система органів і установ, що надають первинну правову допомогу.
5. Система органів і установ, що надають вторинну правову допомогу.
6. Управління системою надання безоплатної правової допомоги та її фінансування.
7. Проблеми призначення адвоката, який надає безоплатну вторинну правову допомогу.
8. Проблеми заміни адвоката, який надає безоплатну вторинну правову допомогу.
9. Проблеми оцінювання якості надання безоплатної вторинної правової допомоги.

10. Оплата праці адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Практичні завдання:

1. Гр-н Н. Звернувся до Першого Харківського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги з проханням представляти його інтереси під час розгляду цивільної справи в суді. Однак при перевірці спеціалістами Центру майнового стану заявника було виявлено, що останній не є особою, яка має право на безоплатну правову допомогу.

Назвіть, будь-ласка, хто є суб'єктами на отримання безоплатної правової допомоги?

2. Гр-нка К. під час отримання безоплатної правової допомоги звернулася до Центру за надання безоплатної правової допомоги з вимогою змінити їй адвоката через конфлікт інтересів.

Чи буде така вимога задоволена? В яких випадках слід вважати наявність конфлікту інтересів?

Нормативні акти та рекомендована література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>

2. Методика обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2014-п>

3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Порядок оплати та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2014-п>

5. Правила адвокатської етики. Правила адвокатської етики: Затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року 09 червня 2017 року. Зі змінами

затвердженими З'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf.

6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17>

7. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 року. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>

8. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 6 липня 1995 року № 265/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-вр>

9. Безоплатна правова допомога: питання та відповіді. Регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Сумській області. URL: <https://sumy.legalaid.gov.ua/ua/personnel?id=1325:bezoplatna-pravova-dopomoha-putannya-ta-vidpovidi>

10. Європейський суд з прав людини. Рішення у справі А. В. проти Словенії від 9 квітня 2019 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/5c9e6ddf3e58baa8d5c7_file.pdf

11. Європейський суд з прав людини. Рішення у справі Пакеллі проти Федеративної Республіки Німеччини (Pakelli case) від 25 квітня 1983 року. URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=83>

12. Європейський суд з прав людини. Рішення у справі Санніно проти Італії від 25 квітня 1983 року. URL: <http://www.echr.ru/documents/doc/2467589/2467589-007.htm>

13. Європейський суд з прав людини. П'ята секція. Рішення. Справа «Яременко проти України» (Заява № 32092/02) від 12 червня 2008 року. Остаточне від 12.09.2008 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_405

14. Бова Є. Ю. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00. К., 2009. 21 с.

15. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис. докт. юрид наук. за спеціальністю: 12.00.10. Харків. 2016. 490 с.

16. Вільчик Т. Б. Напрями адаптації законодавства, що регулює надання безоплатної правничої допомоги в Україні, до європейських стандартів. *Право України*. 2016. № 12. С. 29-36.

17. Ремєскова Ю.О. Міжнародно-правові стандарти якості безоплатної правової допомоги. Доступ до правосуддя у контексті судової реформи. 2018. С. 131-134.

18. Шаталюк С.Д. Історичний аспект розвитку та встановлення системи безоплатної правової допомоги. *Митна справа*. 2010. № 2 (68). С. 90-96.

Тема № 16. Основи діяльності адвоката у Конституційному Суді України

План:

1. Роль і місце Конституційного Суду України в системі органів державної влади. Повноваження Конституційного Суду України. Структура Конституційного Суду України.

2. Форми звернення до Конституційного Суду України.

3. Конституційна скарга: правова природа, суб'єкти і порядок подання.

4. Методологічні аспекти складання конституційної скарги адвокатом. Умови прийнятності конституційної скарги.

5. Права та обов'язки адвоката як учасника конституційного провадження. Відповідальність за порушення порядку проведення засідань в Конституційному Суді України.

6. Процедура розгляду конституційної скарги у Конституційному Суді України.

7. Роль адвоката у супроводженні конституційної скарги: стратегічні та тактичні аспекти.

8. Організаційно-правові проблеми і перспективи розвитку інституту конституційної скарги в Україні.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати рекомендовану літературу з метою детального вивчення правових основ конституційного судочинства. Підготувати конспект із опрацьованої літератури.

2. Здійсніть аналіз практики розгляду Конституційним Судом України конституційних скарг. Використайте для цього інформацію, яка міститься на офіційному сайті Конституційного Суду України.

3. Здійсніть детальний аналіз правових позицій Конституційного Суду України щодо адвокатури (у письмовій формі).

4. Зверніться до Єдиного державного реєстру судових рішень, знайдіть там рішення касаційної інстанції, яке набуло законної сили, і на основі фактичних обставин, викладених у рішенні, й правових мотивів його ухвалення складіть проект конституційної скарги.

5. Звернувшись до Закону України «Про Конституційний Суд України» і Регламенту Конституційного Суду України, зробіть схематичний детальний опис порядку і підстав подання конституційної скарги. Визначте правові підстави і форми діяльності адвоката, який подає конституційну скаргу, на всіх етапах конституційного провадження.

Практичні завдання:

1. 66 народних депутатів України звернулися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров’я та вищих медичних закладах освіти”. Підставою для розгляду справи народні депутати України вважали практичну необхідність в офіційній інтерпретації положень ч. 3 ст. 49 Конституції України.

Суб’єкт права на конституційне подання у своєму поданні вказував, що до Переліку платних послуг фактично включені лікувально-медичну, профілактичну та інші види медичних послуг та допомоги, які відповідно до ч. 3 ст. 49 Конституції

України у таких закладах мають надаватися безоплатно, у зв'язку з чим просив визнати згадану Постанову неконституційною.

У прийнятому Конституційним Судом України рішенні від 25.11.1998 р. № 15-рп/98 (справа про платні медичні послуги) була сформована правова позиція, відповідно до якої поняття «медична допомога», умови запровадження медичного страхування, у тому числі державного, формування і використання добровільних медичних фондів, а також порядок надання медичних послуг, які виходять за межі медичної допомоги, на платній основі у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та перелік таких послуг мають бути визначені законом.

Визначте поняття та види рішень Конституційного Суду України? Які конституційно-правові вимоги встановлені до змісту рішень та висновків Конституційного Суду України? В чому полягають особливості правової природи рішень та висновків Конституційного Суду України? Яка роль адвоката у підготовки звернень до Конституційного Суду України?

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень ст. 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) викликало неоднозначну реакцію у суспільстві (№ 10-рп/99 від 14 груд. 1999 р.). Саме тому, відмежовуючись від офіційної інтерпретації ст. 10 Конституції України, висловив окрему думку суддя Конституційного Суду України О.М. Мироненко, рішуче скориставшись правом заперечення.

Чи дозволяє чинний Закон України «Про Конституційний Суд України» кожному судді Конституційного Суду України висловлювати окрему думку щодо його рішення, висновку? Визначте юридичну природу окремої думки? Які існують типи окремих думок суддів органів конституційної юрисдикції в інших державах? Чи може надаватися окремій думці судді органу конституційного контролю прецедентний характер? Як адвокат може застосувати окрему думку судді

Конституційного Суду України у своїй роботі по захисту та представництву інтересів клієнтів?

3. Конституційний Суд України, до повноважень якого віднесено лише визначення відповідності Конституції України окремих правових актів чи їх положень та офіційне тлумачення Конституції України, не є уповноваженим суб'єктом правотворчості (крім повноваження приймати акти, що регламентують організацію його внутрішньої роботи). Заповнення прогалін у законодавстві також не належить до його повноважень, що неодноразово підкреслював сам Конституційний Суд України (зокрема, у рішенні у справі про тлумачення Закону України “Про вибори народних депутатів України” від 25.03.1998 р. № 3- рп/98). Іноді на законодавчому рівні акти Конституційного Суду України прирівнюються до “актів законодавства” та до “нормативно-правових актів”, хоча сам Конституційний Суд України в Рішенні у справі про тлумачення терміна “законодавство” від 09.07.1998 р. № 12-рп/98 не відніс свої акти до системи законодавства України.

Чи може Конституційний Суд України переглядати свої правові позиції? Як впливають правові позиції Конституційного Суду України на правотворчу та правозастосовну практику в Україні? Наведіть приклади з практики діяльності органу конституційної юрисдикції щодо впливу правових позицій на правотворчу та правозастосовну діяльність в Україні.

4. Під час розгляду справи за адміністративним позовом громадянина України Г. виник спір щодо конституційності ч. 1 ст. 10 Закону України “Про місцеві вибори”: “Право висунення кандидатів належить громадянам України, які мають право голосу. Це право реалізується громадянами України через республіканські в Автономній Республіці Крим, обласні, районні, міські, районні у містах організації політичних партій (далі — місцеві організації партій) або шляхом самовисунення відповідно до цього Закону”. На думку заявника, “такий порядок реалізації пасивного виборчого права на місцевих виборах особи, яка не є членом політичної партії та не бажає звертатися до жодної з політичних партій з проханням (клопотанням) щодо висунення його кандидатури як кандидата в депутати місцевих рад” явно суперечить ст. 71 Основного Закону України: “Вибори до органів

державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування”, відтак суперечить і ст. 64 Конституції: “ Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України”. Крім цього, акцентував і на невідповідності ч. 3 ст. 22 Конституції України: “При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод”.

Позивач просив суд застосувати норми Конституції України безпосередньо або, як варіант, задіяти механізм, передбачений ч. 5 ст. 9 Кодексу адміністративного судочинства України, тобто зупинити провадження у справі, звернутися до Верховного Суду для вирішення питання стосовно внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності оскаржуваного положення закону.

У свою чергу суддя апелював до можливості звернення громадянина Г. з конституційною скаргою, вказавши на відсутність у нього повноваження визнавати закон в цілому чи його окреме положення неконституційним.

Оцініть аргументи громадянина та судді. Які, на Ваш погляд, аргументи є переконливими? Чи може суд застосовувати норми Конституції України безпосередньо? Який порядок звернення до Конституційного Суду України з конституційною скаргою? Яке місце займає Конституційний Суд України у механізмі захисту прав людини? Яку правову консультацію може надати адвокат по такій справі?

5. Під час розгляду трудового спору суддя не допустив до участі у справі на стороні позивача фахівця у галузі права, який не мав посвідчення адвоката. Останній, підтверджуючи можливість здійснення представництва інтересів свого клієнта, послався на правові позиції Конституційного Суду України, сформульовані у рішеннях від 16.11.2000 р. № 13-рп та від 30.09.2009 р. № 23-рп.

У свою чергу, суддя свою відмову обґрунтував змінами до Конституції України в частині правосуддя, які, з його слів, чітко зазначають, що лише адвокати можуть бути представниками в суді (ч. 4 ст. 131-2). А всі правові позиції Конституційного Суду України, сформульовані за зверненнями фізичних і юридичних осіб у справах

щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України, втратили чинність через те, що такі суб'єкти тепер позбавлені права звертатися з конституційним зверненням.

Проаналізуйте ситуацію. Висловіть свою думку щодо наведених аргументів. Яка юридична сила правових позицій у сфері прав і свобод людини і громадянина, сформульованих до проведення конституційної реформи в частині правосуддя.

Рекомендована література:

1. Аналітичний звіт щодо запровадження інституту конституційної скарги / Ю. Кириченко, Б.Бондаренко. К.: ФОП Москаленко О.М., 2018. 40 с.
2. Берестова І. Конституційний суд України в системі юрисдикційних органів: загальні положення. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 154-159.
3. Бринцев В. Д. Судовий конституціоналізм в Україні: доктрина і практика формування: монографія: [у 2 кн.]. Харків: Право, 2013. 392 с.
4. Головін А. С. Захист прав людини і громадянина при здійсненні правосуддя в рішеннях Конституційного Суду України. Київ: Логос, 2011. 307 с.
5. Гультай М. М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: монографія. Харків: Право, 2013. 424 с.
6. Гультай, Михайло Мирославович. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: курс лекцій. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 269 с.
7. Евсеев А. П. Психология конституционного судопроизводства: монография. Харьков: Юрайт, 2013. 232 с.
8. Конституційна юрисдикція: підручник / Ю. Г. Барабаш, І. І. Дахова, О. П. Євсеев та ін.; за ред. Ю. Г. Барабаша та А. О. Селіванова. Харків: Право, 2012. 168 с.
9. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філяніна. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 293 с.

10. Конституційний контроль і процеси демократичної трансформації у сучасному суспільстві. Збірка матеріалів міжнародної конференції, присвяченої 20-річчю Конституційного Суду України. Київ: ВАІТЕ, 2016. 218 с.

11. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 р., № 2136-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.

12. Проблеми та перспективи запровадження індивідуальної конституційної скарги в Україні: монографія / О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, С. Г. Серьогіна, І. І. Бодрова. Київ: Атіка, 2010. 108 с.

13. Регламент Конституційного Суду України від 22 лютого 2018 р. із змінами. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/reglament_2.pdf.

14. Речицький В. В. Конституціоналізм. Коротка версія. Читанка з конституціоналізму для зацікавлених. Харків: Харківська правозахисна група, Права людини, 2014. 264 с.

15. Селіванов А. О. Конституційна юрисдикція: поняття, зміст, принцип верховенства права, правові позиції по справах прав людини і конституційних конфліктів у сфері публічної влади. Київ: Ін Юре, 2008. 120 с.

16. Селіванов А. О. Конституційні проблеми в сучасній теорії права. Доктрина стабільності та охорони Конституції України в контексті її модернізації та ефективного конституційного правосуддя. Київ: Логос, 2012. 152 с.

17. Скомороха В. Є. Конституційна юрисдикція в Україні: проблеми теорії, методології і практики. Київ: "МП Леся", 2007. 716 с.

18. Стрижак А. А. Конституція України в актах Конституційного Суду України (аналіт. огляд та комент.). Київ: Ін Юре, 2010. 631 с.

19. Тодыка Ю. Н. Толкование Конституции и законов Украины: теория и практика. Харьков: Факт, 2001. 328 с.

20. Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції. Київ: Український центр Правничих студій, 2001. 302 с.

6. ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Основи адвокатури є навчальною дисципліною, яка викладається кафедрою адвокатури для студентів. Моніторинг знань студентів з даної навчальної дисципліни здійснюється шляхом поточного контролю (ПК) протягом курсу практичних занять, за результатами яких складається іспит.

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється шляхом поточного контролю (ПК) на практичних заняттях та підсумкового контролю знань (ПКЗ) під час іспиту. Підсумкова оцінка знань обчислюється шляхом підрахунку суми балів, набраних під час ПК та ПКЗ.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь застосовувати отримані знання при відповіді на теоретичні запитання та при вирішенні практичних завдань.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів протягом ПК

Вид активності	Зміст активності	Кількість видів	Кількість балів за вид	Всього (в балах)
	Основні			
Відповіді на заняттях	Розкриття питання плану теми, відповідь по практичному завданню	15	до 2	до 30
Контрольний зріз знань для всієї групи	Після вивчення Модуля 1 та Модуля 2 (контрольне тестування із використанням	2	до 5-ти	до 10-ти

	засобів Інтернет-технологій)			
	Додаткові			
Підготовка судової промови за фабулою справи та виступ з нею	Після вивчення відповідних тем	1	до 5-ти	до 5-ти
Складання процесуальних документів	Після вивчення відповідних тем	3	До 2-х	До 6-ти
Презентація	Доповідь (виступ на задану тему на практичному занятті) з презентацією за допомогою технічних засобів	1	до 5-ти	до 5-ти
Опублікування наукової статті	Публікація наукової статті за темою, що входить до предмета вивчення дисципліни	1	до 15	до 15
Опублікування наукових тез	Публікація наукової статті за темою, що входить до предмета вивчення	1	до 10	до 10

	дисципліни			
Робота з науковою літературою	Анотування (рецензування) наукових статей, монографій за темами курсу (до трьох статей або одна монографія)	1	(три статті або одна монографія)	до 5-ти
Розробка кейсів, слайдів, схем, таблиць	Схематичне представлення матеріалу за темами курсу (не менше 2-х тем)	1	до 6-ти	до 6-ти
Участь у роботі студентського гуртка	Виступ з доповіддю на засіданні гуртка, участь у обговореннях	1	до 5	до 5
Виступ із доповіддю на конференції будь-якого рівня	По темі, що входить до предмету навчальної дисципліни	1	до 5	до 5

Пояснення:

Максимальна кількість балів за результатами практичних занять – **40**.

Мінімальна кількість балів – **20**.

Основні види активності дають студенту можливість набрати бали, необхідні для складання іспиту. Вони є обов'язковими для всіх студентів. Різні види активності доповнюють одне одного, за рахунок чого у студента є певний «запас балів». За рахунок одного виду активності студент компенсує недоодержані за іншим видом.

Відвідування практичних занять передбачає фізичну присутність студента на занятті. Бали нараховуються за кожне фактично відвідане заняття незалежно від того, відповідав студент на них, чи ні. Бали не нараховуються у випадках, коли

студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився на заняття, був не готовий по темі або допускав порушення навчальної дисципліни.

Відповіді на заняттях передбачають розкриття питань по темі курсу, вирішення практичних завдань, доповнення. Залежно від обсягу та якості відповіді їх можна оцінювати до 2 балів за заняття.

Контрольні завдання здійснюються у формі тесту із використанням засобів Інтернет-технологій, який полягає у наданні правильних відповідей на поставлені питання після вивчення Модуля 1 та Модуля 2. Відповіді оцінюються за правильністю в обсязі від 0 до 5 балів.

Додаткові види активності дають можливість добрати бали до 40 (якщо це потребується). Додаткові види застосовуються як альтернативні за бажанням студента і за узгодженням з викладачем, та мають на меті стимулювання студента до самостійної, наукової, творчої роботи. Можливе обрання лише одного додаткового виду активності, крім виступу із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді або наукової статті, з обов'язковою рецензією викладача кафедри адвокатури.

Написання і опублікування тез передбачає підготовку тез наукової доповіді і їх опублікування у збірнику певної студентської наукової конференції, а також виступ на ній (за можливості) з тематики, що входить до предмета навчальної дисципліни. Тематика тез та конференція, на яку вони будуть подані, визначаються студентом за погодженням з викладачем (науковим керівником).

Опублікування наукової статті передбачає підготовку, рецензування та опублікування наукової статті з теми, що входить до даної дисципліни в будь-якому виданні правничого спрямування.

Робота з науковою літературою передбачає ознайомлення студентів з додатковою науковою літературою по тематиці навчальної дисципліни, а також її анотування (рецензування). Може включати вивчення наукових статей або монографій. Анотація (рецензія) складається окремо на кожну статтю обсягом 1,5-2 стор., на монографію – 5 стор. Перелік статей (монографій) визначається студентом за погодженням з викладачем.

Складання кейсів передбачає самостійну розробку студентами практичних завдань по темах курсу. Задача має включати формулювання практичної ситуації та постановку питань до неї. Оцінюється оригінальність задачі, її змістовність, проблемність питань, на які вона розрахована. Кожна задача оцінюється у 1 бал, тобто за 6 задач студенти можуть отримати 6 балів.

Розробка схем, таблиць передбачає схематичне представлення матеріалу по темах курсу у виді схем, таблиць, діаграм. Кожній схемі відповідає певне питання курсу. Оцінюється оригінальність, логічність, системність складання схеми.

Розробка презентації передбачає представлення за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проектор тощо) розробок студента з окремих питань або тем курсу. Об'єднує елементи наукової доповіді та складання схем і таблиць. Одна презентація повинна містити не менше 7 елементів, і оцінюється до 6 балів. Оцінюється оригінальність презентації, рівень її технічної підтримки, повнота і змістовність викладення матеріалу.

Підсумковий бал за результатами поточного контролю (ПК) обчислюється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та регулярно оприлюднюються в академічній групі (особисто студенту за його запитом).

У разі невиконання завдань поточного контролю (ПК) з об'єктивних причин студенти мають право на ліквідацію заборгованості. Час та порядок складання визначається кафедрою.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є важливим фактором засвоєння навчального матеріалу. Мета самостійної роботи – формування самостійності студента, його вмінь, знань, навичок, що здійснюється опосередковано через зміст і методи усіх видів навчальних занять.

Самостійна робота – це робота студентів, що планується та виконується за завданнями та під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Завдання самостійної роботи студентів із дисципліни – засвоїти, закріпити та систематизувати відповідні теоретичні знання, а також уміти застосовувати їх під час виконання практичних завдань. Самостійна робота студентів забезпечує їх підготовку до поточних аудиторних занять.

Зміст самостійної роботи студентів із дисципліни «Основи адвокатури» визначається навчальною програмою дисципліни.

Самостійна робота сприяє:

- поглибленню і розширенню знань;
- формуванню інтересу до пізнавальної діяльності;
- оволодінню прийомами процесу пізнання;
- розвитку пізнавальних здібностей.

Для контролю оволодіння знаннями, що одержані студентом самостійно під час вивчення навчальної дисципліни «Основи адвокатури», використовуються контрольні питання та тестові завдання. Частина із запропонованих нижче контрольних питань і тестових завдань буде використовуватися при проведенні модульних та підсумкових контролів знань студентів, тому їх вирішення сприятиме як підвищенню рівня знань, так і отриманню високих рейтингових балів.

7. ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Адвокатура як правозахисний інститут, її сутність, місце та значення у юридичному механізмі захисту прав людини.
2. Адвокатура та держава: основні принципи та напрями взаємодії.
3. Місце і роль інституту адвокатури у механізмі судової влади.
4. Адвокатура та громадянське суспільство.
5. Вплив глобалізації на розвиток адвокатури в Україні.
6. Історико-правові передумови становлення та етапи розвитку інституту адвокатури у світі. Адвокатура Стародавньої Греції та Риму.
7. Судове представництво в Київській Русі у IX-XIII століттях та його характерні риси.
8. Організація адвокатури за Литовськими статутами XVI ст.
9. Адвокатура в період судової реформи 1864 року.
10. Розвиток адвокатури в радянський період.
11. Розвиток демократичних засад організації та діяльності адвокатури незалежної України.
12. Поняття і класифікація правових основ діяльності адвокатури.
13. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та інші законодавчі акти як джерела правового забезпечення адвокатури.
14. Конституційно-правові основи діяльності адвокатури України.
15. Рішення Конституційного Суду України як джерело правового регулювання адвокатури.
16. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та діяльності адвокатури: їх класифікація та загальна характеристика.
17. Роль Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини та правових позицій Європейського суду з прав людини в становленні інституту адвокатури.
18. Рішення Верховного Суду та інших судів як джерело правового регулювання інституту адвокатури.

19. Значення актів органів адвокатського самоврядування в регулюванні інституту адвокатури.
20. Правила адвокатської етики: загальна характеристика та дія за колом осіб, за предметом та у часі.
21. Суб'єкти забезпечення дотримання адвокатами Правил адвокатської етики.
22. Поняття, значення основоположних принципів та засад здійснення адвокатської діяльності України.
23. Принцип незалежності адвокатури.
24. Принцип професійної компетентності та добросовісності адвоката.
25. Принцип конфіденційності в діяльності адвоката.
26. Принцип законності в діяльності адвоката.
27. Принцип поваги до адвокатської професії.
28. Принципи пріоритету інтересів клієнта в діяльності адвоката.
29. Принцип уникнення конфлікту інтересів в діяльності адвоката.
30. Конституційно-правовий принцип доступності правової допомоги.
31. Принципи поведінки адвоката у соціальних мережах.
32. Порядок та умови доступу до професії адвоката в Україні.
33. Процедура складання кваліфікаційного іспиту.
34. Порядок проходження стажування. Правовий статус стажиста адвоката.
35. Правовий статус помічника адвоката.
36. Особливості статусу адвоката іноземної держави.
37. Єдиний реєстр адвокатів України: порядок ведення.
38. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю.
39. Юридична відповідальність адвоката: особливості притягнення та види.
40. Особливості оподаткування адвокатської діяльності.
41. Особливості рекламування адвокатської діяльності.
42. Підвищення кваліфікації адвоката: форми та порядок проходження.
43. Поняття та загальна характеристика видів адвокатської діяльності.

44. Організаційно-правові форми адвокатської діяльності: види та загальна характеристика.
45. Особливості здійснення адвокатської діяльності індивідуально.
46. Адвокатське бюро як одна з організаційно-правових форм адвокатської діяльності в Україні: порядок реєстрації та основи діяльності.
47. Адвокатське об'єднання як організаційно-правова форма адвокатської діяльності в Україні: порядок реєстрації та основи діяльності.
48. Електронний особистий кабінет адвоката: питання використання сервісу.
49. Права та обов'язки адвокатів: класифікація та загальна характеристика.
50. Професійні права адвокатів (відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики).
51. Професійні обов'язки адвоката (відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики).
52. Поняття та система гарантій адвокатської діяльності.
53. Засади та завдання адвокатського самоврядування в Україні.
54. Правовий статус та структура Національної асоціації адвокатів України.
55. Організаційні форми адвокатського самоврядування в Україні: загальна характеристика.
56. Конференція адвокатів регіону: порядок скликання та повноваження.
57. Рада адвокатів регіону: повноваження, порядок формування та діяльність.
58. Кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури: види, склад, структура та повноваження.
59. Рада адвокатів України: повноваження, порядок формування та діяльність.
60. З'їзд адвокатів України: статус, повноваження та порядок скликання.
61. Фінансове забезпечення діяльності органів адвокатського самоврядування.

62. Перша зустріч адвоката з клієнтом. Формулювання правової позиції по справі.
63. Угода про надання правової допомоги адвоката з клієнтом: форма укладення та зміст.
64. Документи, які посвідчують повноваження адвоката (ордер, довіреність).
65. Відмова адвоката від надання правової допомоги клієнту та її правові наслідки відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики.
66. Правові наслідки відмови клієнта від надання правової допомоги адвоката відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики.
67. Гонорар адвоката: правове регулювання та порядок формування.
68. Принцип розумності гонорару адвоката. Правові позиції Європейського суду з прав людини та Верховного Суду щодо розумності гонорару адвоката.
69. Етичні аспекти відносин адвоката із судом.
70. Етичні аспекти відносин адвоката з органами державної влади і місцевого самоврядування.
71. Етичні аспекти відносин між адвокатами.
72. Правила поведінки адвокатів у соціальних мережах: деонтологічні аспекти.
73. Відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики.
74. Методика захисту адвокатом інтересів клієнта. Правова позиція захисника по кримінальній справі.
75. Роль риторики у діяльності адвоката. Промова адвоката в суді та вимоги до неї
76. Основи діяльності адвоката-захисника підозрюваного, обвинуваченого, підсудного у кримінальному провадженні.
77. Основи діяльності адвоката-представника потерпілого у кримінальному провадженні.

78. Основи діяльності адвоката свідка у кримінальному провадженні.
79. Основи діяльності адвоката у цивільному судочинстві.
80. Основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві.
81. Основи діяльності адвокат в господарському судочинстві.
82. Основи діяльності адвоката в провадженні про адміністративні правопорушення.
83. Конституційна скарга: правова природа, суб'єкти і порядок подання. Роль адвоката у поданні конституційної скарги.
84. Форми участі адвоката у конституційному судочинстві. Відповідальність за порушення порядку проведення засідань в Конституційному Суді України.
85. Право на безоплатну правову допомогу: конституційне і міжнародно-правове регулювання. Види безоплатної правової допомоги.
86. Суб'єкти права на безоплатну правову допомогу.
87. Система органів і установ, що надають первинну правову допомогу.
88. Система органів і установ, що надають вторинну правову допомогу.
89. Підстави для відмови в наданні безоплатної вторинної правової допомоги
90. Управління системою надання безоплатної правової допомоги та її фінансування.

8. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР (ред.01.01.2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Господарський кодекс України від 16.03.2003 р. № 436-IV (27.02.2021 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1996 р. №1798-XII (ред. від 16.08.2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (ред. від 11.04.2021 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212⁻²⁴) від 07.12.1984 р. №8073¹-X (ред. від 23.04.2021 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 213 - 330) від 07.12.1984 р. №8073¹-X (ред. від 23.04.2021 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2003 р. № 2341-III (ред. від 23.04.2021р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651 -VI (ред. від 17.03.2021 р.).
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
9. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III (ред. від 01.01.2021 р.).
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (ред. від 01.01.2021 р.).
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
11. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (ред. від 13.08.2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

12. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 №1402-VIII (ред. від 10.12.2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
13. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 р. № 3460-VI (ред. від 18.07.2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
14. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
15. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів від 09.06.2017 р. (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України від 15.02.2019 р.). URL : <https://ips.ligazakon.net/document/MUS28627>
16. Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги у новій редакції, затверджене рішенням Ради адвокатів України від 12.04.2019 р. № 41 (із змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України від 17.11.2020р. № 118). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr041871-19#Text>
17. Положення про помічника адвоката, затверджене рішенням Ради адвокатів України від 25.09.2015 р. № 113 (із змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України від 25.07.2018 р. № 109)
URL : https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2018-07-25-polozhennya-109_5b597bee364e2.pdf
18. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України (нова редакція), затверджений рішенням Ради адвокатів України від 21.09.2019 р. № 111. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2019-09-21-poryadki-111_5db2d7f00ffe2.pdf
19. Основні положення про роль адвокатів: прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам 01.08.1990 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text
20. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією 12-ти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text

21. Європейська угода про осіб, що беруть участь у процесі Європейського суду з прав людини від 05.03.1996 р. № 994_324. (Ратифікована Україною від 23.06.2004 р.). **URL:** https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_324#Text
22. Рекомендації (2000) 21 Комітету міністрів державам-учасницям Ради Європи про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків: прийняті Комітетом міністрів Ради Європи на 72-зустрічі заступників міністрів 25.10.2000 р. **URL:** https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf
23. Порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. №1363. **URL:** <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-п#Text>
24. Порядок і умови укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2011 року №8. **URL:** <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2012-п#Text>
25. Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 р. № 305. **URL:** <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2014-п#Text>
26. Положення про комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги, затверджені рішенням Ради адвокатів України від 15.12.2017 № 281. **URL:** <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr281871-17#Text>
27. Положення про Раду адвокатів України, затверджене Установчим З'їздом адвокатів України 17.11.2012 р. **URL:** <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001418-12#Text>

28. Положення про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури: Затверджені Установчим З'їздом адвокатів України 17.11.2012 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0004418-12#Text>
29. Положення про Вищу ревізійну комісію адвокатури, затверджене Установчим з'їздом адвокатів України від 17.11.2012 р. **URL:**
https://uba.ua/documents/doc/polozhennja_vrka.pdf
30. Інструкція з діловодства у регіональних органах адвокатського самоврядування, затверджена наказом Заступника Голови Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України В.А. Гвоздія від 20 червня 2013 р. №32/1/3-13. **URL:** <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/2013.06.20-instrukciya-z-dilovodstba.pdf>
31. Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2012 р. № 26 (із змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України № 109 від 25.07.2018 р.).
URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2018-07-25-poryadki-109_5b597b1f8c28b.pdf
32. Порядок обробки персональних даних у базах персональних даних, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 16.11.2017 р. № 218.
URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2017-11-16-poryadki-250_5a449b1c28668.pdf
33. Положення про внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування (нова редакція), затверджене рішенням Ради адвокатів України від 03.02.2017 р. № 4 (зі змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України 13.10.2018 р. № 176).
URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2018-10-13-polozhennya-176_5c3709045642e.pdf
34. Регламент Ради Адвокатів України, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 30.08.2014 р. № 115.
URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MUS32341?an=1&ed=2020_06_1

35. Регламент Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 4-5.07.2014 р. № 78. (із змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2015 р. №163).
URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/reglamenti/2015-12-17-reglamenti-163_567da39598745.pdf
36. Регламент Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 16.02.2013 р. №77 (із змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України від 15.11.2019 р. № 148).
37. Рішення Ради адвокатів України № 7 «Про затвердження роз'яснень стосовно роботи помічника адвоката за трудовим договором (контрактом)» від 27.09.2013 р. **URL:** https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-03-17-r-shennya-rau-7_56eac5731ca07.pdf
38. Рішення Ради адвокатів України № 25 від 17.12.2012 р. «Про встановлення плати за складання кваліфікаційного іспиту».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr025418-12#Text>
39. Рішення Ради адвокатів України № 45 від 16.02.2017 р. «Про особливості участі адвокатів, адвокатських бюро та об'єднань у відносинах фінансового моніторингу». **URL:** http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2017-02-04-r-shennya-rau-45_58b820b727365.pdf
40. Рішення Ради адвокатів України № 74 від 27.07.2013 р. «Про забезпечення дотримання прав адвокатів, які здійснюють безоплатну вторинну правову допомогу». **URL:** https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2019-06-26-r-shennya-rau-74_5d3ad49947cf7.pdf
41. Рішення Ради адвокатів України № 103 від 16.02.2013 року «Про розмежування юрисдикцій кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури та рад адвокатів Києва та Київської області». **URL:** http://raro.in.ua/attachments/article/496/zbirka_rishen.pdf
42. Рішення Ради адвокатів України № 183 від 27.07.2013 року «Про затвердження Порядку дій з питань забезпечення гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів» (Порядок дій з питань забезпечення

гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів). **URL:**http://raro.in.ua/attachments/article/496/zbirka_rishen.pdf

43.Рішення Ради адвокатів України № 215 від 27.09.2013 року «Про прийняття радами адвокатів регіонів рішень про видачу свідоцтв про право на заняття адвокатською діяльністю особам, які звернулися до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою про допуск до складання кваліфікаційного іспиту у період з 16.08.2012 р. до 16.02.2013 р.». **URL:**
http://raro.in.ua/attachments/article/496/zbirka_rishen.pdf

44.Рішення Ради адвокатів України № 221 від 27.09.2013 р. «Про затвердження роз'яснення щодо сплати щорічних внесків адвокатів, які змінили адресу робочого місця». **URL:**
<https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rozyasnennya/2013.09.27-rozyasnennya-221.pdf>

45.Рішення Ради адвокатів України № 227 від 27.09.2013 р. «Про затвердження роз'яснень стосовно стажу роботи у галузі права для осіб, які отримали вищу юридичну освіту». **URL:**
http://raro.in.ua/attachments/article/496/zbirka_rishen.pdf

46.Рішення Ради адвокатів України №249 «Про надання роз'яснень щодо видачі посвідчення адвоката України особі, яка склала присягу адвоката України та щодо випуску посвідчення адвоката України нового зразка». **URL:**
<https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2013.11.19-rishennya-249.pdf>

47.Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17 грудня 2013 року № 270 (зі змінами, внесеними рішеннями Ради адвокатів України від 14 лютого 2020 року № 28). **URL:**
https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2020-02-14-poryadki-28_5e5d2a24c9799.pdf

48. Програма складання кваліфікаційного іспиту, затверджена рішенням Ради Адвокатів України № 113 від 21.09.2019 р.
URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/programi/2019-09-21-programi-113_5dad5355b8c5.pdf
49. Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затверджене рішенням Ради адвокатів України від 01.06.2018 р. № 80 (зі змінами та доповненнями, внесеними Рішенням Ради адвокатів України від 17.11.2020 р. № 121).
URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2020-11-17-polozhennya-121_5fc64e07e0a02.pdf
50. Програма проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затверджена рішенням Ради адвокатів України № 72 від 21.09.2020 р.
URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/programi/2020-09-21-programi-72_5fc64626951c3.pdf
51. Положення про Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності, затверджене рішенням Ради адвокатів України № 182 від 27.07.2013 р. (зі змінами, внесеними рішенням Ради адвокатів України № 181 від 25.10.2014 р.).
URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2014.10.25-pologennya-181.pdf>
52. Порядок оформлення головою ради адвокатів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя або уповноваженою радою члена ради адвокатів матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2012 р. № 27 (Із змінами, внесеними згідно з Рішенням Ради адвокатів № 238 від 19.11.2013р.).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr027871-12#Text>

Література

Основна література

1. Бакаянова Н.М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти: монографія. Одеса: Юридична література, 2017. 357 с.
2. Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: автореферат на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.10. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с. С. 12.
3. Вільчик Т. Б. Функції інституційної адвокатури. Форум права. 2017 р. Вип. № 2. С. 24–29. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_2_6.pdf
4. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія. Харків: Право, 2015. 400 с.
5. Джабурія О. О. Організаційні форми адвокатської діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2020. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14431>
6. Заборовський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с. С. 345.
7. Зейкан Я. П. Адвокат: кримінальні справи : метод. поради : у 2 ч. Київ : Дакор, 2012. 728 с.
8. Зейкан Я. П. Адвокат: цивільні справи : метод. поради. К. : Дакор : Світ книг, 2012. 688 с.
9. Зейкан Я. П. Настільна книга адвоката у кримінальній справі. Київ: Дакор, 2016. 640 с.
10. Зейкан Я. П., Лисак О. М., Рябець Н. М. Адвокатська техніка (підготовка до процесу і методики переконання). Київ: Дакор, 2020. 618 с.
11. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 800 с.
12. Кони А.Ф. Нравственные начала в уголовном процессе. Собрание сочинений в 8-ми томах. М.: Юрид. лит., 1967.

13. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.] ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.URL: <https://www.legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/mediatsiya-u-profesijnij-diyalnosti-yurysta.pdf>

14. Мірило правовладдя: доповідь, ухвалена Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11-12 березня 2016 року)/ за ред. С.П. Головатого. USAID, видання українською, червень 2017. URL: http://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Rule_of_Law_Checklist_UKR.pdf

15. Організація адвокатури та адвокатська діяльність: навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту. Право. 2021 р. С. 448.

16. Організація адвокатури та адвокатська діяльність: навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [І.В. Назаров, Т.Б. Вільчик, О.М. Овчаренко та ін.]. Харків: Право, 2019. 352 с.

17. Основи адвокатської діяльності (питання-відповіді до комплексного іспиту): навч. посіб./ А.В. Іванцова, Я.О. Ковальова. Харків: «Юрайт», 2018. 150 с.

18. Пономаренко Д. В. Тактичні питання захисту в кримінальному провадженні. Київ: Фенікс. 2018. 158 с.

19. Святоцька В. О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2019. 480 с.

20. Синеокий О. В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: новый курс адвокатского права и адвокатской криминалистики : учеб. пособие / Гос. вуз «Запорож. нац. ун-т» М-ва образования и науки Украины. Изд. 2-е, испр. и доп. Х. : Право, 2012. 516 с.

Додаткова література:

1. Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 груд. 2020 р.) / [редкол.: Т. Б. Вільчик (голова) та ін.]. – Харків : Право, 2020. – 490 с. URL:

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18562/3/SB_Advocacy_of_Ukraine_2020.pdf

2. Ivan V. Nazarov, Olena M. Ovcharenko, Yana O. Kovalyova, Yulia O. Remeskova. Independence of an advocate in disciplinary proceedings: a comparative approach with a focus on Ukrainian experience. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. Volume IX, Issue 2(40), Spring 2019. С. 603-615.

3. Бакаянова Н. М. Чесність та добropорядна репутація адвоката. Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск. 2019. № 3. С. 5-10. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12061/Bakaianova%20Visnik%20adv.pdf?sequence=1>

4. ВолошинаЛ. Розголошення адвокатської таємниці як підстава юридичної відповідальності адвоката. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 6. С. 211-215

5. Дроздов О. М. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення Адвокатури України (тези доповіді на міжнародній конференції: «Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини», яка відбулася у м. Києві 30 серпня 2018 року). URL:https://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacii/Dopovid_Droz dov_30082018.pdf.

6. Дроздов О. Сучасні тенденції розвитку кримінального процесу України (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини). Право України. 2017. № 12. С. 102-116.

7. Дэвид Майстер, Чарльз Грин, Роберт Галфорд. Советник, которому доверяют. Москва, Издательство «Манн, Иванов и Фебер», 2009. 139 с.

8. Етика правника:тези доповідей та повідомлень учасників круглого столу / за заг. ред. Т. Б. Вільчик. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 322 с.

9. Криміналістична адвокатологія (технологія захисту у кримінальному провадженні України) : навч.-метод. посібник / Р.В. Комісарчук. Одеса.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 184 с.

10. Лубяна К. Методика діяльності адвоката під час спрощеного позовного

провадження у цивільному судочинстві України. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 11. С. 36-42. URL:<http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/11/7.pdf>.

11. Молло М. Правила адвокатской профессии во Франции (1842 г.). Перевод с французского / М. Молло М.: Издание Н.П. Шубинского, 1894. 98 с.

12. Моторигіна М. Г. Сторона захисту в судовому провадженні у першій інстанції: монографія за наук. ред. д.ю.н., проф. О. В. Капліної. Харків: Оберіг. 2018. 306 с.

13. Нестор Н.В. Запровадження медіації в кримінальному процесі України: проблеми теорії і практики. Київ: Алерта, 2018. 182 с.

14. Основи ораторського мистецтва юриста. Навчально-методичний посібник-практикум (галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право) / уклад.: В.Д. Гапотій, О.О. Куліда. Мелітополь.: ФОП Однорог Т.В., 2018. 110 с.

15. Паляничко Д. Криміналістичні основи адвокатського розслідування. URL:<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11144/PALIANYCHKO%20D%20H.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

16. Погорецький М. А., Сергеева Д. Б. Тактика захисника: поняття, зміст та місце в системі криміналістичної тактики. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2 С. 113-123. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2016_Sergeeva.pdf

17. Скрябін О. М. Захисник в кримінальному процесі: нормативно-правове дослідження: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.09. Запоріжжя. 2017. 455 с.

18. Слива Л. Стратегія та тактика консультативної діяльності адвоката. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 286-293. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/9/50.pdf>.

19. Тітко І. А. Нормативне забезпечення та практика реалізації приватного інтересу в кримінальному процесі України: монографія / наук. конс. О. В. Капліна. Харків: Право, 2015. 448 с.

20. Трофименко В.М. Теоретичні та правові основи диференціації процесуальної форми у кримінальному судочинстві: монографія. Харків: ТОВ «Оберіг», 2016. 304 с.

21. Хмелевська Н. В. Стратегія забезпечення правової допомоги адвокатом в

кримінальному провадженні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Т. 12, № 2. С. 194-201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2015_12_2_26.

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:<http://rada.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL:<http://kmu.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL:<http://minjust.gov.ua>
4. Офіційний сайт Національної асоціації адвокатів України. URL:
<http://www.unba.org.ua/>
5. Офіційний сайт Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури. URL:<http://vkdka.org>
6. Офіційний сайт Київської міської кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури. URL:<http://kmdka.com>
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL:
<http://nbuv.gov.ua>
8. Національна парламентська бібліотека України, каталог книжкових та спеціальних видань. URL:<http://catalogue.nplu.org>
9. Офіційний веб-сайт Європейського суду з прав людини. База рішень Європейського суду з прав людини. URL:<https://hudoc.echr.coe.int/eng#>
10. Переклади практики ЄСПЛ. URL: <http://espch.kau.in.ua/perekladi-praktiki-esp/>
11. Українська Фундація правової допомоги. URL: <http://ulaf.org.ua/>

Навчальне видання
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
для самостійної роботи
та практичних занять
з НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Основи адвокатури»

для студентів 3 курсу (бакалаврат) денної форми навчання

У к л а д а ч і: Т.Б. Вільчик; О.М. Овчаренко; О.О. Шандула, Я.О. Ковальова;
Ю.О. Ремєскова

Відповідальний за випуск Я.О. Ковальова